

Дорога до храму

Фото Євгена Букета

У ЧОМУ ЗАРАЗ НАША ПЕРСПЕКТИВА?

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

ЧИ ВРЯТУЄ УКРАЇНУ ПОЖЕЖНА КОМАНДА?

Ще кілька років тому все було набагато простіше. Ми знали: слід обрати нового — демократичного, національно свідомого президента і все мусить зрушитись на краше. Ну, нехай не так схематично. І все-таки... До речі, чому ми, люди небайдужі до України, не обговорюємо і не аналізуємо причин досягнень і прорахунків Віктора Ющенка, адже саме наша спільнота, можливо, як ніяка інша (фінанси не враховуємо) прагнула і долучилася до його перемоги? За нас це роблять інші, буквально знущаючись із його захоплення, підкидаючи в інтернет-опитування зухвало-образливі запитання.

Але вже й тоді звучали застережливі голоси (у Кіровограді під час однієї із зустрічей було кілька таких виступів): слід підготувати чіткий план дій після приходу до влади, позбутися тих, хто став випадковим попутником заради власної вигоди, команду готувати не за ознакою особистої відданості чи керуючись політичними домовленостями, а за рівнем готовності брати на себе відповідальність, бажання та вміння змінювати систему влади на ефективнішу та україноцентричну.

Нам потрібен не один розумний, красивий, свідомий, патріотичний, по-європейськи мислячий, відкритий і нежадібний — їх потрібно дуже багато. Таких, що розуміють, як діють бюрократичні механізми і готові ці механізми спрощувати, таких, які свідомо не розкручували б спіралі корупції. Таких, які б уміли грамотно підібрати кадри і розуміли б різницю в різних системах управління, які могли б демократично, з посмішкою, не стаючи на один чи на інший бік залагоджувати гострі конфлікти в більших чи мен-

ших колективах, таких, в системі цінностей яких духовне та моральне стояло б набагато вище за матеріальне. Де таких людей узяти? Логіка підказує: їх треба вчити. І в цьому немає нічого дивного і ганебного, адже як дитина, що виховувалась в інтернаті, не має моделі сім'ї, не розуміє, що таке любов близьких, так і ми, вийшовши із тоталітарного суспільства, не маємо моделі демократичної, відкритої прозорої влади. Чому ми тільки продовжуємо зберігати стару, фактично запозичену ще з Російської імперії, систему влади — залишається загадкою.

Нинішня влада, перебуваючи свого часу в опозиції, мала шанс чи об'єднавшись, чи окремо в кожній партії організувати таке навчання майбутніх кадрів на основі нових, демократичних, європейських підходів до управління, сформувати свого роду пожежну команду. Очевидно, влада стала б набагато ефективнішою. Цьому є приклад —

екс-міністр оборони Анатолій Гриценко, який зумів стати й ефективним керівником, і зберегти авторитет, але не вписався у нові політичні реалії.

То які ж пріоритети у демократичної влади — чи не такі, як у старій авторитарної? І чи не у цьому теж причина наших проблем? До речі, в якомусь інтерв'ю Анатолій Гриценко сказав, що сотня грамотних, спеціально підготовлених менеджерів змогла б досить швидко змінити ситуацію в країні. Теорія ж свідчить про інше: який народ, така влада; доки народ не вимагає від влади ставати відповідальною, доти вона безвідповідальною й залишається.

Отож, слід знову чекати, доки "порозумнішає" народ? І в який бік він "порозумнішає"? Чи буде здатен проголосувати за ще одного розумного, в значенні не популіста і не демагога?

Продовження на стор. 4

ГАЗОВЕ РІЗДВО

2

ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ

4–5

ЯК СТАТИ ВІДМІННИКОМ?

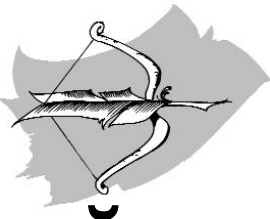
6

П'ЯТЕ КОЛЕСО ЛІТЕРАТУРИ?

12

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО 21709106

“Ми любимо свою Україну,
Москва її “любить” теж!”

Петро АНТОНЕНКО

ЩО ТАКЕ ГАЗ?

Ідеться не про хімічні формули. Натомість кілька вкрай потрібних цифр. Росія — найбільший постачальник газу для України, ми — найбільший транзитер російського газу в Європу. Газ складає 50 відсотків енергоносіїв в Україні (решта — нафта, вугілля, інші джерела). 75 відсотків потрібного нам газу ми купуємо в Росії. У свою чергу 80 відсотків газу, який Росія продає Європі, транспортують через газопроводи України.

Зайве говорити, що означають енергоносії для української індустрії. Але так само не треба пояснювати, що означає для Росії продаж енергоносіїв. Не випадково саме “нафтодолари” продовжили на якийсь час існування комуністичної імперії під назвою Радянський Союз. І значною мірою викачування нафти й газу сприяло імітації “життєвого рівня народу” у 1970-80-ті роки, про що дехто з ностальгією згадує й досі. Не меншу вагу для Росії нині мають “газодолари”. Нинішня “могуть” імперії, її вплив на Європу — через газозову касу. Безпрецедентна нажива російської політекономічної еліти, олігархів і мафії теж звідти. До речі, “Газпром” — найбільший поповнювач бюджету Росії.

НЕ СТОРГУВАЛИСЯ ЧИ НЕ СКОРИЛИСЯ?

Формальним приводом для Росії припинити з початком року постачання газу в Україну і водночас транзит його через нашу країну в Європу стало не підписання міждержавної угоди. А не підписано її було через незгоду України з новими тарифами на газ, які запропонувала Росія. Нагадаємо, що торік ми купували газ у Росії за кубометр трохи більше 170 доларів за тисячу кубометрів. Враховуючи інфляцію, але водночас і падіння світової ціни на нафту (це знижує й ціну на газ), Україна погоджувалася на нову ціну 201—218 доларів. Росія ж назвала зовсім іншу ціну — 450 доларів. Скажемо, що небагато європейських споживачів платять таку високу ціну.

Ще у жовтні уряди двох країн підписали меморандум, де чітко сказано: ціну на газ для України Росія піднімає до європейських тарифів поступово, протягом трьох років. Водночас так само чітко передбачали й поетапне підвищення тарифів на транзит російського газу через Україну. Цей пункт росіяни ігнорували. Виставивши дивну ціну за газ, вони запропонували тарифу на транзит поки що не збільшувати. За таких умов як могла Україна підписувати подібну газову угоду на 2009 рік?

ПІДҐРУНТЯ

Що ж спонукало Росію висунути такі свідомо неприйнятні умови для найближчого сусіда і найтіснішого економічного партнера в газовій сфері? Тільки не економічні мотиви. Чи варто зайвий раз нагадувати про історичний досвід стосунків двох країн, про те, що саме втрата України означає для Росії і в історичному плані, й для її потуг реанімації імперії та статусу наддержави. Цей аспект у стосунках двох держав постійний. Поговоримо про ближчі реалії. Нагадаймо, що 2008-й був роком чергової Кавказької війни Росії, на цей раз проти Грузії. І нагадаймо про чітку позицію України на захист Грузії й засуджен-

ЛЮБОВ БУВАЄ РІЗНА

Це Віктор Леві з Дніпропетровська. Мій вірш написано ще 1992 року. Тоді Єльцин розпятався, як вони в Росії люблять Україну.

Люблю тя, дівчино, як жадний вовк
младую ягницю.
Іван Котлярєвський.
Свистить батіг, бо любить наші боки.
Іван Сокульський.

Як любов'ю хто запалиться —
Завжди досягне свого.
Собака не любить палиці,
А палиця любить його.
Ті люблять, а ті — полюють,
Поживи прагнуть лишень.
Мати дитину любить,
А киця любить... мишей.
Любові нема зупину,
Любові нема меж.
Ми любимо свою Україну,
Москва її “любить” теж!

РІЗДВЯНИЙ «ГАЗАВАТ»

Новий рік і Різдво ми святкували під інформаційні канони чергової російсько-української газової війни. Що в її підґрунті? Що робити надалі, щоб зустрічати найтепліші свята року справді в теплі?

ня агресії Росії. Такого шовінізм не забуває.

Якщо ж говорити загальніше, то газова війна — це частина війни Росії проти прийняття України до Євросоюзу, намірів вступити в НАТО. Це шантаж країн Заходу російським газом. Між іншим, він уже двічі спрацьовував, коли Україні протягом року двічі відмовили у наданні ПДЧ в НАТО. Тут у Росії знаходяться благодешні союзники, насамперед, Німеччина та частково Франція. Це зараз вони затушилися, підмерзаючи без російського газу, соромлячи росіян за зрив його постачання та докоряючи Україні. А протягом останніх років неприховано підігрували імперським потугам росіян.

ВПЕРТІ ЦИФРИ

Україна 2007 року протранспортувала 112,1 млрд кубометрів російського газу за тарифом 1,7 дол. за 1 тис. кубометрів на 100 км. Середньоєвропейський тариф становить близько 4,7 дол. У результаті лише 2007 року Україна втратила 3,6 млрд дол. Окрім того, за рахунок пільгової ціни для російських партнерів за послуги українських підземних газосховищ ми втрачаємо додатково ще близько 0,3—0,5 млрд дол. щороку.

Не менш турбує Росію, та й декого на ситому Заході, й інший політичний вектор України — не російський і не натівський. Це формування, умовно кажучи, Балто-Чорноморської спільноти держав, де Україна відіграє дуже важливу роль. Прообраз її — ГУАМ, але йдеться про значно більше об'єднання із залученням навіть деяких країн НАТО і ЄС, а в перспективі й Білорусі, якій не вічно плестися в російському обози. Такі вияви самостійності, передусім економічної, звичайно ж, насторожують апологів біполярного світоустрою. Тому нам не варто особливо чекати якогось потужного сприяння Заходу в нашому газовому протистоянні з Росією.

“СИЛА ВОРОГА — В НАШІЙ СЛАБКості”

Це сказано ще добрих дві тисячі років тому. Як же ми, Українська держава, суспільство, зустріли чергову газову атаку? На жаль, вона припала на час політичної кризи в Україні, яка триває, і її лише легендарно закамуювали святоточні дієства.

Наша слабкість, як наслідок кризи, цих протистоянь державної еліти, виявилась навіть у такій простій речі як “інформаційна битва” — складова частина газової. Ми її програємо постійно. Починаючи з того, на якому рівні вона триває. Якщо з боку Росії в бій кинуто надважку артилерію на рівні президента, прем'єра, інших високопосадовців, то з нашого боку це пістолетні “пукання” третьорядних клерків з Печерських пагорбів.

Але перейдімо до внутрішньої політики, до того, що тут, у нас. Просту людину, просто українця, й так приляканого найпопулярнішим нині в медіа словом “криза”, карколомними стрибками долара, зростанням цін і тарифів, турбує житейська річ: “Чи буду я з газом?” Трохи зігріла люд рідкісна нині спільна заява Президента й Прем'єра з тезою, що “жодна українська сім'я не відчужена двома газової кризи”, бо у нас, мовляв, власних запасів газу вистачить для обігріву на всю зиму. Це виявилось неправдою. З усіх регіонів України надходять повідомлення про перебої з теплостачанням. І не лише щодо опалення. Почалося відключення в оселях гарячої води. А це, по суті, одна й та сама комунальна послуга: в багатьох містах встановлено єдиний тариф — за опалення і гарячу воду.

Причиною почали називати перебої з постачанням газу.

Перший віце-прем'єр Турчинов зібрав прес-конференцію, де заявив: він “припускає”, що газ на наш ТЕЦ умисно затримують. Говоримо шире: йдеться про саботаж, якщо наші постачальники газу недодають його споживачам. А на додачу комунальні служби, обласні теплокомуненерго “під шумок” заощаджують на людях, наживаючись на теплі. Охочих погріти руки на газі вистачає.

Є й чисто політичний аспект. Адже в саботажі підозрюють наші бізнесові структури, зокрема й керовані з Росії, які прагнуть відновити корупційні схеми в газовій галузі, тобто ліквідованих, було, урядом посередників.

Ім'я Дмитра Фірташа було названо В. Путіним. Він же посилався на угоди, підписані урядовцями В. Януковича — ці угоди захищають економічні інтереси Росії, а не України.

Але якщо просто йдеться про саботажників, то знов-таки запитання: де ж наша влада? І чи не час уже, окрім “припущень”, перейти до дій?

КОМУ ПОТРІБЕН ГАЗ?

Як це кому? Нам, Україні. А якщо конкретніше? Всім відомо, що лише незначна частина газу в нас іде на побутову, комунальну сферу, а лєвова частка — на виробничу. Але ж у нас відбулася масова приватизація. Основна індустрія, від гіганта “Криворіжсталі” до якогось льонозаводу в райцентрі — у приватній власності. Насамперед в олігархів. То чи не могли б і чи не повинні були б Ахметов, Коломойський, Гайдук, Ярославський, Пінчук та інші “тузи” нашого бізнесу потурбуватися про закупівлі газу? Для їхніх же підприємств. Займаються ж самі бізнесмени, власники тисяч підприємств, закупівлю сировини, запчастин, зокрема й за кордоном. Чому ж газом має займатися лише держава? Тому, що це особливий, стратегічний товар?

Основну нашу індустрію зосереджено на Донбасі, загалом на сході й півдні країни, цебто в регіоні, найближчому до Росії не лише географічно, а (так уже склалося) й політично. То чому б не домовлятися бізнесу цього регіону, насамперед донецькому, зі своїми ідейними побратимами з Росії? Невже тут знову не стільки економіки, як політи-

НА РИНКОВІ ЦІНИ — ПЕРЕХІД ПОЕТАПНИЙ

Довідково: 2 жовтня 2008 р. під час зустрічі голови уряду РФ Володимира Путіна і Прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко було підписано Меморандум про співпрацю в газовій сфері. Одне з ключових положень документа — можливість переходу на прямі довгострокові відносини між ВАТ “Газпром” і НАК “Нафтогаз України” з 1 січня 2009 року. ВАТ “Газпром” зберігає можливість продавати безпосередньо споживачам України 7,5 млрд куб. м газу на рік. Документ також підтверджує намір поетапного переходу на ринкові, економічно обґрунтовані й взаємоузгоджені ціни на газ для України, а також тарифи на транзит газу її територію. Умова виконання положень Меморандуму — повне погашення НАК “Нафтогаз України” всієї заборгованості за поставлений газ.

ЗАЯВА

Об'єднання українців Росії

Об'єднання українців Росії висловлює глибоке занепокоєння з приводу чергового “газового” конфлікту в російсько-українських відносинах. Виявляється, що декларації про стратегічне партнерство Росії з Україною є лише розмовами, а будь-який привід використовується для нагнітання антиукраїнської істерії в російських засобах масової інформації.

Українська громада Росії вважає, що комерційний спір повинен розв'язуватися суб'єктами підприємницької діяльності шляхом переговорів, без привнесення в них політичного підтексту, тому що шкода для відносин між людьми, між народами в результаті таких дій може бути дуже великою.

А міждержавні відносини України і Росії повинні базуватися на основі взаєморозуміння, врахування інтересів обох країн, і, що особливо важливо, на принципах взаємоповаги.

Закликаємо керівництво Російської Федерації й України вжити всіх можливих зусиль для нормалізації міждержавних відносин.

Рада Об'єднання українців Росії
9 січня 2009 року, м. Москва

ки? І дехто воліє швидше домовлятися про саботаж на політичному ґрунті, аніж про економічну співпрацю. Що ж, це теж тест на державність, на те, хто почувається бізнесменом своєї держави, а хто іншої чи космополітом.

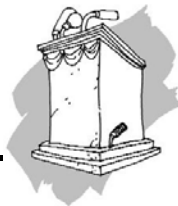
АЛЬТЕРНАТИВИ

Альтернатива хорошій війні — це нехай і поганий, але мир. Це давно відомо. Тому, врешті, двом країнам доведеться домовлятися. Бо нам ще довго купувати газ у Росії, а Росії — транспортувати його в Європу через Україну. Хоч протистояння, в яке Росія втягла і Європу, спонукатиме до змін. Росія, пошантажувавши Європу, проштовхуватиме ідею альтернативного транзиту газу, будівництво північних газопроводів. Що ж робити нам?

Перше — розвивати альтернативну енергетику, про яку в нас багато розмовляють і мало роблять. Друге — шукати альтернативні джерела газопостачання, насамперед з Азії, Каспійського регіону, арабського світу. Нарешті третє — розвивати власний газовидобуток. Ідеться насамперед про колосальні запаси газу, сховані у шельфі Чорного моря. Але й тут на заваді наша основна біда — брак державного підходу, єдності політичної еліти. Конкретно це вилилося у пряме протистояння Президента й уряду щодо розробки чорноморського газу. Тут, замість співпраці, дійшло до прямих взаємних звинувачень у газовій корупції. Що ж, з таким підходом “газават” може набути форм не лише міждержавних, а й внутріукраїнських.

ХТО КОМУ ВИНЕН?

Завершити хочеться ще одним аспектом. Хтось скаже, що він не сприятиме порозумінню, конкретніше — газовим торгам і перемовинам. Але його, врешті, не обминути. Ідеться про слабкість нашої держави, влади у стосунках з Росією. Мова про питання історичного плану: хто кому винен? Не ходімо в глибину віків, у часи політичної, духовної, церковної анексії й агресії Росії. Візьмімо найближчий період. Цими днями виповнюється 90 років Актові Злуки, об'єднанню розірваних століттями українських земель у соборну Українську державу. УНР Російська імперія окупувала на сім десятиліть. Тож треба ставити питання про історичну, моральну, врешті матеріальну компенсацію Україні від Росії. ЗА ВСЕ незліченне, починаючи від мільйонів людських жертв до руйнації економіки дикунським соціалістичним експериментом, знищення природних багатств, вивезення національних історичних цінностей. Нарешті, до пограбування в момент розпаду СРСР величезної суми вкладів громадян на їхніх рахунках в Ощадбанку. А це десятки мільярдів доларів, які багаторазово перевищують газові мільярди. Такий історичний рахунок вже пред'явили Росії країни Прибалтики. Може, колись пред'явимо й ми. Але для цього треба бути іншою державою — міцною, єдиною, соборною.

Я ВИСВЯЧУЮ НОЖІ ЛЮСТРАЦІЇ

● ПОГЛЯД

Юрій ІЛЛЕНКО,
кінорежисер, ВО “Свобода”

Боже! Як вони раділи! В сусіда корова здохла: ніби дрібничка, але приємно. Особливо приємно, коли у всіх сусідів видихали всі корови. В чорну п'ятницю 26 грудня, коли ВР голосувала за “Бюджет-2009”, вся країна побачила, яка це насправді велика радість для народних депутатів — натиснув кнопку і всі некоаліційні корови здохли. Економіка — середній і малий бізнес — лише натиснути гудзика — і гаплик — і нема бізнесу, як корова язиком злизала. А село? Дави кнопку що є сили — і нема села. Не треба ніякого Голодомору. Достатньо вказівного пальця. Про армію можна не говорити, кнопкодави перемогли українську армію одним рухом мізинця. Про культуру і кіно годі й згадувати — забудьте слово культура на найближчі... на скільки?... на рік?... на два?... на сто років?... Мародерам байдуже, мародерів не обходить, що, здираючи з коваючої культури останні лахи, вириваючи з її роздертого криком про порятунок рота, ще живої, ще в конвульсіях, золоті коронки, вони, мародери, розправляються з наймогутнішою в Європі нацією. Тому, коли настане час відповідати перед трибуналом за злочинний “Бюджет-2009”, хай ніхто не скаже, що не було запланованого документа про геноцид нації під кодовою назвою “Бюджет-2009”.

Не скиглю. Спаси, Боже! Не витираю сльози. Я впевнений у собі, спокійний. Озим солодкоголосим нікчемом, озамілювачам і мародерам з ВР більше мене не надурити. Я висвячую ножі люстрації.

Як же вони раділи, треба було бачити — душили одне одного в обіймах, цілувалися, підстрибували, горлалі, як навіжені, як на стадіоні, коли забивають переможний гол з

положення поза грою, і суддя той гол зараховує. Президент “Бюджет-2009” зарахував. Підписав. Підписав смертний вирок, який сам і визнав, як катастрофу. Підписав катастрофу української державності. Фактично капітулював, зрікся своїх президентських зобов'язань — стояти на сторожі державності.

Історія зловісно повторюється. Понтій Пілат кинув через плече: я вмиваю руки, а ви його розпинайте, згідно з бюджетом розп'яття.

Боже, як вони раділи! Дехто навіть від щастя плакав. Було від чого.

Єдиний приклад зі всього бюджету, про який знаю абсолютно все. А бюджет від першої до останньої статті однаковісний. Тому приклад однієї забитої корови намалює повну картину бійні — “Бюджету-2009”.

Приклад з кіно. Те, що я знаю, краще за всю коаліцію, опозицію і Секретаріат Президента купно. Фінансування кінорежисури всієї України на 2009 рік передбачено в розмірі 6 млн гривень. В Україні є потреба принаймні в 30 фільмах національного виробництва щорічно. Суми 6 млн гривень вистачить лише на **половину одного фільму**, і то в режимі жорсткої недоплати за всіма статтями. Хтось може резонно зауважити, як це зробив в ефірі міністр культури В. Вовкун: “Годі вже кінографу сидіти на шії бюджету, хай користувється грошима інвесторів”. І це було б правильно, аби не одна дрібничка. Для того, щоб залучити в кіно гроші приватного капіталу, треба було ще 1992 року Верховній Раді прийняти протекційний пакет законів про кіно. Цей пакет було розроблено у Фонді Української кінографії при Кабінеті Міністрів ще за прем'єрства Вітольда Фокіна. За розробку законів про кіно Фонд було ліквідовано наступним прем'єром Леонідом Кучмою, мене з посади голови Фонду звільнено, а самого пакета досі не прийнято жодним скликанням Верховної Ради.

Виникає запитання: чому пакет законів, який врятував російський кінематограф, було заблоковано в Україні, чому доленосний пакет вперто не приймала влада в Україні? Відповідь очевидна і проста, бо безпосередньо “влада”, тобто “мародери” з ВР, приватизувала кіно-, теле- і відеоринки та робить шалені гроші на відносно дешевій імпортованій продукції, не витрачаючи жодної копійки на власне виробництво. Те, що в такий спосіб було розбещено, принесено в жертву депресивному імпортованому кінопродукту ціле покоління глядачів і принагідно знищено національного виробника (кінографістів), їх, “мародерів”, не обходить. Зникнення цілої галузі (і, до речі, дуже прибуткової) національного виробництва заклало в інформаційний простір України міну сповільненої дії, яка вибухнула кризою в колісній славній кіноіндустрії України. А стаття про 6 млн гривень в “Бюджеті-2009” поставила масну крапку в історії українського кіномистецтва. Власне, ці 6 млн гривень — це не що інше, як гроші на процедуру ліквідації галузі й охорону зачищеної території. Постає питання: криза колись закінчиться? Без сумніву, криза закінчиться, як і кожна велика криза, національним відродженням. На це піде чимало років. Але за той час від кіноіндустрії в Україні не залишиться й сліду. Зникне вже друга хвиля молодих кінографістів. На кадрове відновлення піде ще кілька років. Питання наступне: чи варто терпіти наругу влади над культурою України? Може, простіше всім постраждалим від влади (не лише кіно) зібрати свою волю, інтелект і славу в єдиний кулак і вибити владі мародерів ікла аж до кутніх? Винести владу з коридорів влади ногами вперед.

Але, увага! Корупція стоїть на сторожі влади! Скризь зваричі! Зваричі всісоди! Зваричі, як круки, обсіли всі гілки влади — і судову, і міністерську, і банкову, і всі ліхтарі вздовж вулиці Банкової.

Розігнати круків можна цілком в конституційний спосіб — люстрацією — на наступних парламентських і президентських виборах. Не допустивши до владних кресел жодного з тих, хто спланував і запровадив кризу в Україні. Жодного зварича.

НА ЯКОМУ ЩАБЛІ У НАС «СІМ'Я, МОЛОДЬ, СПОРТ»?

Петро АНТОНЕНКО

Це запитання напрошувалося після прес-конференції міністра сім'ї, молоді та спорту Юрія Павленка. Ні, зустріч пройшла по-діловому, оприлюднено чимало цінкової інформації, якою міністр добре володіє. До речі, він зазначив, що звіт за підсумками року роблять усі міністерства України. І це правильно, бо люди запитують, як виконують проголошені свого часу хорощі передвиборні програми. Виконують, попри старі й нові кризи. Про це й доповів міністр, додавши багатосторінковий звіт, пересипаний сотнями цифр. Не зловживатимемо ними, не станемо й вишукувати поміж рядків звітів, де саме міністерство недопрацювало. Поговоримо краще про ті проблеми, які є загальнодержавними.

Одразу варто зазначити, що міністерство Юрія Павленка належить до тих, які за давньою радянською звичкою чомусь вважають “залишковими”. Цебто такими, що фінансують за залишковим принципом, в останню чергу. Простіше кажучи, третьюрядне відомство, третьюрядна сфера. А шкода, бо йдеться про сім'ю — в країні, де розпадається понад половина шлюбів. Про спорт, загалом фізичну культуру в м'яко кажучи, напівжовтому суспільстві. Врешті, про молодь, яку багато хто вже вважає втраченим поколінням. Це третьюрядні чи першорядні речі? Однак чомусь по багатьох позиціях у цій сфері йдеться, знов-таки, на рівні “проектів”, “програм” і “концепцій”.

Наприклад, одна з найгостріших соціальних проблем молоді — житлова. Враження таке, що безкоштовного житла у нас вже не надають. Хіба що пільговим і дуже пільговим категоріям громадян. Все інше житло — за гроші. Та за останнє десятиліття, всупереч ринковій економіці, за засекреченими для загалу законами корупції, житло у нас подорожало мало не в десять разів. То чи може звичайна молода сім'я купити квартиру? Може, заощаджуючи з двох звичайних зарплат років із 40, а коли у цієї “молодої” сім'ї вже будуть онуки, кредит виплатять.

Що робиться для розв'язання цієї нерозв'язуваної проблеми? Таке запитання я поставив міністрові на прес-конференції. А вже ще років півтора тому, у виборчу кампанію, нинішні очільники держави малювали гарні картини “за кілька років” проблеми доступного житла для молоді зняти. Що змінилось? Майже нічого. Натомість існує так звана “програма соціального житла для молоді”. Окрім неї, у Верховну Раду внесено законопроект про доступне житло, де виписано окремих розділ стосовно молодих сімей. Але цього закону ще не ухвалили, як і багатьох інших соціальних законів. Це все, чим поки що можна “порадувати” молоді сім'ї.

Ще одна серйозна проблема — захист дітей. Тут теж можна навести цифри про кількість усунувлених за 2008-й (його було оголошено Рокком усунувлення), про дитбудинки, інтернати і таке інше. Але не секрет, що офіційна статистика “бачить” далеко не все. Скажімо, про крайній вияв такої незахищеності дитини як безпритульність. Досі кількості

“дітей вулиці”, які першими стають жертвами кримінального світу, навіть не порахована, бодай приблизно, а орієнтовно називають вкрай тривожні цифри — десятки тисяч.

Могла б заспокоїти чітка заява міністра, що і його міністерство, і уряд загалом, попри кризу, не допустять зниження фінансування програм захисту дитинства, тобто вони будуть принаймні на рівні 2008 року. Але дуже суттєве уточнення, про яке без особливого оптимізму повідомив міністр: **реальне** фінансування у зв'язку з інфляцією зменшиться цього року принаймні на 30 відсотків. Пропозиція фінансувати програми захисту дитинства з індексацією на інфляцію залишається побажанням.

Ішлося на цій зустрічі про спорт і фізичну культуру. Саме в такій послідовності, бо, схоже, за старими радянськими рецептами, акцент у нашій державі все-таки роблять на великий спорт, що й далі залишається візитівкою країни, предметом престижу. Тим більш, рік був олімпійським. Отож, на прес-конференції з гордістю говорили про четверту Олімпіаду незалежної України, яка виявилася “наймедальнішою”, про успіхи наших паролімпійців. Однак, як на мене, все-таки найважливіший для здоров'я нації масовий спорт, фізична культура. Юрій Павленко повідомив, що за 2008 рік в Україні споруджено за кошти бюджету понад тисячу спортивних майданчиків — звичайних, доступних всім, у житлових мікрорайонах, місцях відпочинку. Це вже конкретика. Але засмучує, що це лише 30 відсотків від потреби в таких загальнодоступних спортмайданчиках, загалом спортивних об'єктах для масових занять. Бо, на жаль, доступність ця дедалі меншає. Дітям з простих сімей не по кишені потрапити в платні спортзали, басейни, на тенісні корти.

Як позитив можна згадати, що в державі розроблено нову систему фізвиховання, де акцентовано на оздоровленні дітей, а не на показушних спортивних досягненнях. Зостається сподіватися, що ці наміри стануть реальними. Можливо, й парламент спроможеться ухвалити потрібний законопроект — нову редакцію Закону “Про фізичну культуру і спорт”. Поміємо, щоб ці мудрі накреслення виконувалися, а не залишалися на папері, як багато інших “програм, концепцій і проектів”.

А ось два житейські факти. Невесело було дізнатися, що в моему рідному районі на Поліссі з відділу сім'ї, молоді та спорту районної держадміністрації пішов чудовий фахівець, педагог. Він успішно займався розвитком масового спорту. Нині розрахувався, поїхав на заробітки до столиці — водієм, де має зарплату втричі більшу, ніж у держадміністрації.

Поля, ліси навколо Чернігова вкриті снігом. Під Новоріччя я зайшов у звичайний міський магазин подивитися, чи є в продажу лижі. Запитую ціну. 310 грн — за звичайнісінькі лижі, без “викрутасів”. Чи може проста сім'я купити те, що мало б бути доступним для кожної дитини? Не всі ж мають змогу кататися на модних гірськолижних курортах...

ці повністю зруйнованих квартир отримують по 20 тисяч гривень, напівзруйнованих — по 10 тисяч.

12 січня Юлія Тимошенко здійснила чергову робочу поїздку до Євпаторії, в ході якої вручила ключі від квартир громадянам, які постраждали внаслідок вибуху, а також ордери на квартири людям, які мешкали у IV—VI під'їздах напівзруйнованого будинку.

За підозрою у вчиненні злочину затримано директора комунального підприємства “Житловик-1”, слюсарна майстерня якого розташовувалася у підвальному приміщенні зруйнованих під'їздів будинку, майстра технічної дільниці та газоелектрозварника. Слідство триває, його хід контролює Генеральна прокуратура України.

А ось чи відповідатимуть представники контролюючих організацій, до повноважень яких належать питання перевірки таких об'єктів — не відомо. Зрештою, бездіяльність посадовців, можливо, і є першопричиною трагедії. А вже впродовж року люди писали листи начальнику управління міського господарства про те, що в підвалі будинку зберігались балони, які загрожують їхньому життю. Усі ці листи так і залишилися без відповіді...

Але, без сумніву, цю справу буде доведено до логічного завершення. Держава зробила все, від неї залежне, щоб жертви аварії не почувалися забутими.

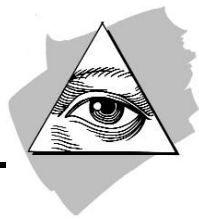
За матеріалами Інтернету підготував **Євген БУКЕТ**

26 грудня 2008 року Україна вшанувала загиблих унаслідок трагедії в Євпаторії: 24 грудня вибух у житловому будинку на вулиці Некрасова вщент зруйнував два під'їзди. Під завалами загинули 27 осіб, серед них — троє дітей. Ще 21 людину вдалося врятувати.

На місці одразу почав працювати оперативний штаб із ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на чолі з міністром МНС Володимиром Шандрою. Аварійно-рятувальні роботи вели 706 осіб і 87 одиниць техніки. Україна відмовилася від допомоги Чорноморського флоту Росії, яку запропонував Дмитро Медведєв. Уже 25 грудня в Євпаторії побували Ю. Тимошенко та В. Ющенко, а також інші представники влади. Того самого дня Президент підписав Указ “Про невідкладні заходи щодо подолання наслідків надзвичайної ситуації у місті Євпаторії”, яким зобов'язав уряд, Раду міністрів АРК і Генеральну прокуратуру вжити всіх заходів, щоб якнайшвидше подолати наслідки аварії.

Причиною вибуху в житловому будинку стала розгерметизація одного із газових балонів, які зберігались у підвальному приміщенні та вміст якого вступив у реакцію із паливно-мастильними матеріалами, що були поруч. Про це заявила слідча комісія, яка з'ясує причини та обставини трагедії. У знайдених балонах, крім бутану та кисню, містився інший газ, так званий МАФ, що має більшу летючість та значно нижчий поріг вибуховості.

Потерпілим видають грошові компенсації. У місцевому центрі соціальної допомоги, що мешкан-

Закінчення.
Поч. на стор. 1

ПРО МІНІ-ХОТТАБИЧІВ, РУЛЬОВИХ ТА ВАЖЕЛІ

Минуло кілька років, відколи працює влада, і на місцях, обрана на принципово новій для нашої країни основі — пропорційній. Багато голосів (часом цілий хор) лунає про те, що вона виявилася менш ефективною, ніж стара — мажоритарна, де кожен депутат був закріплений за округом і начебто мав відповідати перед конкретними виборцями.

Кіровоградська обласна рада нинішнього скликання теж ухвалювала рішення про звіти депутатів перед виборцями, а в кожній партійній фракції всі депутати закріплені за певною територією. Тож на перший погляд нібито нічого не змінилося. Насправді зв'язки послабшали, а звідси — і цей хор розчарованих голосів, власникам яких все-таки було зручніше і приємніше бачити депутатів у ролі міні-хоттабичів, які можуть розв'язати хоч якусь проблему (дрібнішу чи серйознішу — залежно від рівня). А тепер і цього немає (а якщо і є, то в набагато менших масштабах), хоч немає й іншого — професійнішого осмислення проблем, що стоять перед областю, і прийняття якісніших рішень саме для того, аби потреба у міні-хоттабичах хоч би поступово відпадала, що і мав забезпечити саме партійний принцип виборів.

З тієї ж точки зору даються настанови депутатам і від керівництва фракцій: ви повинні провести зустріч десь у колективі чи в кварталному комітеті, і щоб про це була замітка в газеті(!). Знову ж — формально все красиво. Тим більше, що в кожного на руках є інформація, підготовлена виконавчим апаратом облради для проведення звітів депутатів перед виборцями. За наяв-

У ЧОМУ ЗАРАЗ НАША ПЕРСПЕКТИВА?

ності найменшого інтелектуального потенціалу можна такий звіт — засідання постійних комісій, сесії, рішення, допомога малозабезпеченим з депутатського фонду (він досить мізерний, але хоч якусь копійку тим, хто опинився у скрутному становищі, надати має змогу), співпраця з органами місцевого самоврядування, — зварижити, що ого-го!

Але кому він треба, якщо все залишається по-старому? Керівництву партії? Та партія, яка потребує таких звітів, має шанс луснути, як мильна бульбашка. Ми дуже швидко забули, чому свого часу опозиційні партії виступали за впровадження саме пропорційної системи виборів. Та тому, що більші й менші грошові мішки просто скуповували голоси виборців, в абсолютній більшості, м'яко кажучи, небагатих. Так у радах почали з'являтися місцеві "авторитети", рекети тощо. А в опозиційних партіях, хоч би фрагментарно, були такі люди ідейні, професійні. Але не врахували того, що й із введенням пропорційної системи голосування усі ті грошові мішки та їхні інтереси нікуди не подінуться, а як вода, затечуть у ті щілини, де не буде спротиву і де їм буде комфортно.

Дуже добре пам'ятаю те жахливе відчуття, коли на обласній конференції БЮТ за півроку до минулих виборів у місцеві ради, у перші її хвилини озирнувшись навколо і замість звичних знайомих облич побачила чорну (за кольором парадних костюмів) стіну тих, хто прийшов "решати проблеми", і тих, хто їх представляє, і тих, хто пристосовується і до перших, і до других, і до... Коли вони встигли стати членами партії та ще й делегатами конференції?! Звичайно, на папері

усе можна оформити вчасно. Хоч один з них, до речі, далеко не найгірший, тоді не посоромився похвалитися однієї місцевій газеті, що о дев'ятій ранку він написав заяву до партії, вже через кілька годин став її членом, отримавши, вочевидь, квиток з рук голови. Мабуть, наш візаві хотів підкреслити свою особливу цінність для суспільства, але не подумав, у яке безглузде становище ставить партію і як їй після цього довірятимуть, якщо туди можна прийти, записатися, висловити свої пропозиції й через кілька годин стати кандидатом у депутати обласної ради. Що найсмішніше — цього ніхто не помітив: ні виборці, ні партійці, ні працівники газети...

Як уникнути подібного? Рецепти відомі: позбавлення керівника організації диктаторських повноважень шляхом усунення залежності від нього звільнених працівників (вона, як правило, тотальна — від призначення на посаду до визначення розміру зарплати та періодичності її одержання), ну, і, зрозуміло, дотримання всіх вимог статуту. Є і європейський досвід: кандидатом на будь-яку виборну роботу в партії (зокрема й депутатську) можна стати, тільки пройшовши вишкіл громадською роботою.

І про головне. Бо ж усі міркування легко розбиваються об одну фразу: "Партії потрібні гроші!" Ризикую наразитися на нерозуміння, але досвід показує: парламентські партії й відповідно ті, що перемогли на різних рівнях, мають фінансуватися з бюджету. Державі й територіальним громадам це обійдеться незмірно дешевше, ніж "відбивання" грошовими мішками що то пак фінансовими групами свої

витрат на вибори з бюджету, майном громад, землею. Це можна зробити і у формі, коли кожен прихильник партії з обов'язкового податку, який він сплачує, направлятиме один чи два відсотки на розвиток партії. Те саме стосується і громадського сектору. Механізми відомі, їх можна відпрацювати, удосконалити, вони не аж занадто складні, але хто зацікавлений у їхньому впровадженні?

Набагато простіше і вигідніше горлати про те, що партії потрібні гроші, й розпоряджатися тими грошима на власний розсуд. Саме такі люди найбільше розповідають про інтереси партії та про те, що не можна виносити сміття з хати (тобто публічно обговорювати партійні проблеми). Не вірю, що це залишилися хоч би одиниці ідейних демагогів, якщо людина говорить про це — має конкретний інтерес. Але чому ми забуваємо, що партія — це буквально частина, а, точніше, важіль, метод, з допомогою якого люди намагаються утвердити якісь ідеї, змінюючи систему влади, впливаючи на суспільство. Чому ж тоді (таке трапляється і в нашій обласній раді, до того ж, у різних фракціях) іноді депутати не голосують за якість рішення тільки тому, що його запропонували представники "ворожої" політичної сили? Як сказали б сучасні підлітки, це тупо. Оцінка трохи грубувата, але точна. Тим більш не зрозуміло, чому не підтримують деяких депутатських запитів, їх мають приймати апіорі, адже це — лише додаткова перевірка, привернення уваги до проблеми, а не остаточний висновок.

Одна з основних функцій місцевої ради — підготовка і прийняття бюджету. Спеціалістів, які грамотно

володіють цією процедурою, серед депутатів одиниці. Натомість чимало професіоналів у різних сферах, які добре знають і розуміють, як ці сфери удосконалити. Саме у фракції, на мою думку, слід створити професійні групи, які разом з працівниками відповідних управлінь формували б і програми, і цифри бюджету. Робота в комітетах — це вже затвердження результату, на який можна вплинути мінімально. Зрозуміло, що окремі люди за умов фракційності це робити не під силу, але фракція могла б відпрацювати відповідні механізми.

В ідеалі кожна цифра бюджету має бути прозорою і зрозумілою для будь-якого мешканця області. Рада була б помилитися, але у мене таке враження, що більшість цифр бюджету — terra incognita для більшості депутатів. Бюджет фактично формує виконавчий апарат, депутат же, якщо має напористість і нахабство, може "вибити" певну суму для "своїх" (інституції чи галузі). З цієї причини, до речі, теж чимало людей прагнуть стати депутатами. Але ж це той самий принцип міні-хоттабича.

Що ж ми отримали? Повернення до мажоритарної системи виборів у місцеві ради? Те, що це не принесло серйозних позитивних змін, очевидно.

Висловлені тут думки щодо формування і функціонування влади і в центрі, й на місцях — лише спроба започаткувати широку дискусію на цю тему. Автор буде вдячний всім, хто долучиться до неї.

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

ДУХОВНА КРИЗА: ВИПАДКОВІСТЬ ЧИ ЗАКОНОМІРНІСТЬ?

У житті українця неграждани вже стали традиційними. Про їхню природу, причини появи сьогодні слід не просто інформувати суспільство, як це роблять різні ЗМІ, а розпочинати фахові дискусії. Ініціатор такого різновиду діяльності — редакція часопису "Слово Просвіти", яка постійно порушує проблеми державного масштабу.

Ольга ГРАБ,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

З-поміж низки кризових явищ у 52 числі газети за 25—31 грудня минулого року до уваги читачів було запропоновано офіційне затвердження Міністерством праці і соціальної політики України чотирьох нових професій — астролога, екстрасенса, хіроманта і ворожки. Така позиція Міністерства повністю знівельовала статус України як високomorальної, духовної, релігійно свідомої країни. Фактично вся історія вітчизняної культури миттєво опинилася під сумнівом, а про майбутнє й швидко подумати.

Абсолютно поділяючи біль і занепокоєння заступника головного редактора часопису, автора статті "Хіромантия астрології" Петра Антоненка за стан подій у соціумі, у свою чергу зазначимо, що такі рішення високопосадовців потребують широкого громадського обговорення. Громадяни повинні знати, що приховується насправді у такому сценарії офіційних осіб: потреба легалізувати, контролювати, оподаткувати "нечисті" справи чи спроба чергового "кидка" слабкодухого контингенту українців. Більше схоже на останнє, адже у момент штучно створеної економічної кризи, масового скорочення кадрів на підприємствах і в установах, фінансової нестабільності й заборгованості населенню воно навряд чи помітить загрози такого "впорядкування" справ.

Як тільки глумилися над українцями у різні періоди: мову забороня-

ли, релігію нівельували, територію привласнювали — проте так діяли експансіонери. А що ж відбувається в наш час у вже незалежній, самостійній європейській країні? Чи можна назвати кроки Міністерства праці і соціальної політики виваженими, такими, що захищають моральні аспекти вітчизняної культури, консервують духовні традиції, що принципово не допускали у своє лоно окультизм, зв'язок із нечистю? Скільки раціонального й ірраціонального міститься у подібних діях чиновників? І, нарешті, хто моніторив запит суспільства у потребі таких професій, де можна ознайомитися із статистичними показниками, які переконують, що народу бракує астрологів, екстрасенсів, хіромантів, ворожок, а не кваліфікованих лікарів, учителів, економістів, журналістів, будівельників, водіїв тощо?

До чого призведе професійне шахрайство представників нових сфер діяльності, видно неозброєним оком. Ще більшу пересторогу викликає той факт, що більшість безробітної, ледачої, морально деградованої, далекої від інтелектуальної діяльності частини населення обов'язково "клюне" на пропозицію. І Міністерство знає, що попит серед громадян буде шаленим, адже що легше, ніж "чіпляти" лапшу на вуха, вводити у транс, зазирати у мережива долонь, свідомість населення? Це ж просто мрія! Нічого відповідального не робиш — це й одержуєш за це гроші, здобуєш магічний авторитет, створюєш корпоративний кола із числа впливових людей, які сьогодні чомусь більше сподіваються не на Бога, а на прогнози шахраїв. І це від-

бувається у той час, коли слід подбати про національну, ціннісно орієнтовані основи виховання молоді, забезпечити гідне майбутнє молодому поколінню, гарантувати їм передачу найліпшого досвіду!

Окрім зазначеного, фахового обговорення потребує питання, над чим сьогодні справді має "мудрувати" Міністерство освіти та науки України: над удосконаленням системи незалежного тестування випускників шкіл, забезпеченням соціального захисту педагогів, підтримкою гуманістичної складової вищої освіти, збільшенням кількості аудиторних годин на дисципліні гуманітарного нормативного циклу (зокрема й історії України, української мови, культурології), що сьогодні стрімко зменшується. Чи над тим, у яких навчальних закладах здійснювати підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів сумнівних професій, і хто із педагогів має взятися за цю авантюру? Очевидно, що перший перелік актуальніший, вкрай важливий для вітчизняної освіти, формування модерної еліти. Тому переважання МОНУ

Фото Олеса Дмитренка

оманливими пропозиціями просто некоректне і безвідповідальне.

Із жахом проглядається й структура перспективних (а можливо, й державного стандарту?) навчальних планів нових спеціальностей, особливо цикл професійно орієнтованих дисциплін ворожок; зміст навчальних і виробничих практик, де і на кому апробуватимуться теоретичні знання, що стане об'єктом і предметом наукових дослід-

жень (курсівих і дипломних, магістерських)? Задумаймося, шановні колеги, український народ!

Далі, за логікою, офіційного тиску зазнає й Вища атестаційна комісія України, яку "гвалтуватимуть" заради запровадження нових спеціальностей на здобуття ступеня кандидата й доктора "навіколонаукових" наук.

Обнадійливо, що задля продовження відродження духовного виховання молоді Міністерство освіти та науки України у грудні 2008 року створило Громадську раду з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями під головуванням заступника міністра Павла Полянського. На початок лютого 2009 року заплановано проведення чергового засідання Громадської ради, яка складається із представників усіх наявних в Україні релігійних конфесій. І попри принципові розбіжності у тлумаченні ними Святого Письма, канонічності обрядів тощо, спільним повинно стати питання захисту українців від аматорського і професійного впливу хіромантів, астрологів, екстрасенсів, ворожок. Принаймні це справа честі релігійних об'єднань, які лише так зможуть забезпечити й певний імунітет для МОНУ, який вже найближчим часом почнуть пресингувати.

Залишається сподіватися, що суспільство активно відреагує на такі офіційні новації влади, розпочне відповідну фахову роботу вітчизняна інтелігенція, громадсько-культурні, релігійні діячі, не байдужі до долі країни. Врешті-решт, ми повинні з'ясувати: духовна криза в Україні — випадкове чи закономірне явище? Подальший розвиток подій і надасть відповіді на всі питання і виклики, які ставить перед нами не життя, а реальні люди, з відомими прізвищами і планами на майбутнє.

Л. ШАНЮКЕВИЧ,
просвітянка осередку “Світець”
Волинського об’єднання
Всеукраїнського товариства
“Просвіта” ім. Т. Шевченка

ЕНЕРГІЯ РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Тримаю в руках комплект закладок “Волинь” “Люби і знай свій рідний край”.

Красивий дизайн. Близькі й милі серцю слова. Виразні, цікаві, високоякісні фотографії: “Старий Луцьк”, “Луцький верхній замок”, “Поле Берестецької битви”, “Музей Лесі Українки в Колодяжному”, “Стародавній Володимир”, “Зимненський Святоуспенський монастир”, “Музей Ігоря Стравинського в Устилузі”, “Музей “Лісової пісні” в Нечимному”, “Музей історії сільського господарства Волині у с. Рокитні”, “Черемський природний заповідник” у Маневичах, “Шацький національний природний парк”, “Національний природний парк “Прип’ять-Стохід”.

Маленький калейдоскоп пречудових місць Волинського краю. З кожної світлинки струменить енергія рідної землі.

Приємно зупинитися на виокремлених пильним оком фотографування митях, куточках, які й бачив не раз, але в щоденних клопотах проходив повз. А подарувати як сувенір інородним друзям, родичам — дуже доречно. Людина подивиться — і має уявлення про наш край, може вирішити, куди поїхати для детальнішого ознайомлення.

А на звороті кожної закладки сюрприз — афоризми і приповідки. Народне слівце, що мимоволі зникає з нашого суржиком-спрощеного спілкування, нав’язного сьогонням хронічної кризи, зубожін-

Фото Євгена Букета

ня, відсутності захисту трудового українця.

І підсумок — волинський гімн “Волинь моя”, слова і музика Степана Кривенького.

Усе це результат зусиль творчих людей: сім’ї Лукашевичів і їхніх соратників Ніни Ліщук та Богдана Гончарука.

Марія Лукашевич — лідер. Опора фізична, матеріальна, технічна — чоловік Ігор та дочка Олена.

Про Марію Лукашевич хочу сказати більше. По-перше, цими днями їй виповнюється піввік. По-друге, зворушив своєю щирістю буклетик. По-третє, принцип за огріхи покритикуй, за добре діло похвали, яким керуються педагогі щодо дітей, дієвий і для дорослих.

Доля звела мене з пані Марією недавно в наших просвітянських клопотах. Вродлива зовні, приємна у спілкуванні. Щира, безкорислива, доброзичлива, інтелігентна. Сама приходиться з ідеями, які її переповнюють, не “вішає” їх на когось, і за нею тягнуться інші.

Працює Марія Никанорівна в Центрі туризму, спорту та екскурсій. Досвідчений краєзнавець і екскурсовод. Як вмілий організатор дитячого колективу М. Лукашевич згуртувала юних пошуковців, фото- і кіноаматорів у дитячу творчу студію “Боривітер” 2003 року. Відтоді багато кінотворів з’явилося у тісній співпраці з народною кіностудією “Волинь”: “Володарі старого замку” про соколів-

боривітерів, що оселилися в Луцькому замку; “Оконське диво”, науково-популярний фільм про карстові джерела у с. Оконську Маневичького району; “Фося. Подорож до Луцька” та “Фося в Луцьку” — пригоди їжачка Фосі на міському кінофестивалі й на святкуванні Дня міста Луцька; “Ти не згасла, зоре ясна...” — про долю депортованих холмців; “Подорож у минуле” — про розкопки пам’ятки Трипільської культури у с. Голишеві Луцького району; “Наша Леся” — стрічка до 135-ої річниці з дня народження Лесі Українки; “Мала батьківщина Липинського”.

Ці фільми стали лауреатами і дипломантами багатьох всеукраїнських та міжнародних фестивалів.

Загальноосвітні заклади Луцька й районні управління освіти і науки отримали в подарунок від студії диски з фільмами “На допомогу школі”. За відгукми волинських педагогів, це конкретна допомога у навчальному і виховному процесі.

Фільм “Наша Леся” демонструють для педагогів в інституті післядипломної освіти, у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, на обласному телебаченні, в краєзнавчому музеї.

На всеукраїнському конкурсі “Учитель року української мови і літератури”, що відбувся в Луцьку 2007 року, всім учасникам і членам журі було вручено диски з фільмом “Наша Леся”. Сподобався він і учасникам всеукраїнського семіна-

ру директорів позашкільних закладів технічної освіти.

Тісні творчі стосунки студія підтримує зі школярами ЗОШ I—III ступенів села Боратина Луцького району. Саме учениця цієї школи придумала ім’я кіногероєві Фосі, якого щиро полюбила волинська дівчина і чекає на продовження фільму. Дитячі садочки Луцького району отримали 25 дисків з фільмами про Фосю й Оконські джерела. Враження від зустрічі з живим їжачком в Міжнародний день захисту тварин у міському садочку № 25 і перегляд фільму стали для малят справді незабутніми. Неодноразово М. Лукашевич та її студійці брали участь у радіопрограмах “Радіока-зочка”, “Гроно калини”. Співпрацюють з обласною бібліотекою для дітей, централізованою міською дитячою бібліотекою, де проводили творчі зустрічі, спільні заходи.

Пані Марія — автор комплекту листівок про рідний край “Молоді про Волинь” та фотоальбому “Подорожуємо по Волині”, її фотороботи використано в альбомі “Волинь. Шляхами до Європи”.

Марія Лукашевич — активний член осередку “Світець” Волинського обласного об’єднання “Просвіти”.

Сім’я прихильно ставиться до її переконань, підтримує у всіх починаннях. Багато технічної роботи виконують просто вдома. Всі в родині займаються творчістю.

Для творчого польоту людині важливо відчувати спорідненість з рідною землею.

Тож з роси Вам і води, шановна посестро!

Хай здійсняться всі Ваші задуми і плани.

ХТО НА СВІТЛИНІ?

Василь БЕРЕЗОВИЙ,
художник, журналіст

Розглядаючи старі фотографії, не можна залишатися байдужим. Вдивляючись в обличчя, відчуваєш людські трагедії. Фото залишає слід у часі. Люди, які приходили до фотомайстра, знімалися зосереджено і хотіли мати природний вигляд. Кожна відзнята стара фотографія бентежить нас, повертає думками в минулину, бо вона — відбиток певної події.

Швидкоплинний час невблаганно прибирає з пам’яті важливі ознаки людського буття. Досить нагадати, скільки зникло незафіксованих “неперспективних” сіл, хуторів або скільком випала доля бути потопленими під смердючо-зеленими водоростями “рукотворних” морів, на дні яких — родючі чорноземи і людська пам’ять, що розпорошилась із розселенням корінних козацьких осель з глибинними традиціями. А скільки сіл, що були розташовані біля великих міст, поставляючи їх городиною, “проковтнули” монстри-міста чи приватні будови “царських палаців” на прибережних дніпрових луках, “приватизовані” мільйонерами? Куди позникали хатки дніпровських рибалок і бакенників?

Прикро, бо лише в Прип’яті загинув цілий пласт етнографічних історичних фотосвідчень, неповторних матеріальних цінностей родин, окремих майстрів.

Нині фотосправа досягла досконалих форм. А в недалекому минулому фотографування “на згадку” дозволяли собі не всі. Та знаходилися в нашій історії пошуковці та охоронці скарбів рідного краю: незрівнянний народний художник України Іван Гончар, на основі збірань якого створено Державний музей його імені, де зусиллями сина Петра Гончара, наукових працівників упорядковано експозиції, виходять енциклопедичні видання “Україна і українці”, що їх значення важко переоцінити. До столітнього ювілею художника вийде десяток томів, де буде вміщено світлинки з усіх куточків України.

2005 року журналіст-краєзнавець Юрій Домошенко в “Урядовому кур’єрі” опублікував документально обґрунтований матеріал “Хто він, отаман Зелений?” Там само надруковано рідкісне фото, на якому поміж двох вояків сидить із шаблею на колінах Д. І. Терпило (отаман Зелений). Те рідкісне фото датоване 1919 роком. Запропонована світлина композиційно дуже схожа (чи не той самий фотомайстер робив?) датується 1922 роком. Коли загинув отаман, йому було 33. На світлинці чоловіки такі самі молоді. На звороті зберігся напис: “7.1—1922. Галі. На спомин про минуле. Від Шури”. Хто ж вони, ці хлопці? Хто з них Шура? І хто та Галія? Чи було в них майбутнє, і яке? Можливо, хтось впізнає і відгукнеться.

Тетяна КРОМБЕТ,
просвітянка,
с. Бишів Макарівського району на Київщині

Нещодавно повернулася із Трускавця, але ще й досі мою уяву тішать прекрасні краєвиди, колоритні будівлі на міських вуличках, а душу переповнюють враження. Трускавець недаремно вважають столицею українських курортів. Значну роль у цьому відіграють не лише цілющі джерела, а й розвинена інфраструктура міста.

На мій погляд, майже поволіна лікувального ефекту досягається завдяки добре організованій культурній програмі. Для ознайомлення з цим чудовим краєм організовано багато туристичних маршрутів.

Різноманітна концертна програма в Центральному будинку культури ім. Тараса Шевченка. Сюди приїжджають відомі артисти з усієї України, а також місцеві народні ансамблі “Джерела Карпат”, “Трускавчанка” тощо.

Одна з візитівок Трускавця — те, що біля бюветів ку-

УЛЮБЛЕНА СПРАВА ДОДАЄ НАСНАГИ

рортники співають українські пісні. Навколо осередку співунів збираються слухачі.

Керує цим незвичайним хором Григорій Драга. Колишній фронтовик, демобілізований 1966 року, довгі роки викладав фізику в школі, понад 20 років на пенсії, з яких близько десяти живе в Трускавці. Він — той стрижень, навколо якого гуртуються прихильники української пісні.

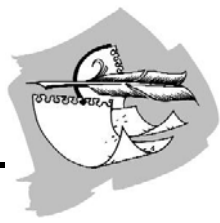
Дивлячись на його повійсковому підтягнутому постаті, ніколи не скажеш, що йому 84 роки — на вигляд він значно молодший. Це тому, стверджує Григорій Олексійович, що займається улюбленою справою, яка додає наснаги.

День у день долучає він співвітчизників, які живуть в Україні, але послугуються російською мовою, та українців діаспори до рідної пісні.

Бачили б ви, з якою радістю відразу переходять вони на українську, співаючи пісні, які чули ще з дитинства від мами.

Згадався дослід з фізики. Учитель поставив на кафедрі в ряд кілька камертонів і вдарили молоточком по одному з них. Камертон забринів, потім той, що поряд, далі відгукнувся третій, потім наступний — і ось уже кабінетну тишу пронизує мелодійний звук кількох камертонів. Так і з піснями. Спочатку було слово поета, яке зачепило душу композитора, далі підключився виконавець, а потім обізвалася душа слухача.

Хочеться побажати Григорієві Олексійовичу, щоб камертони наших душ ще брили після кожної зустрічі з чудовими українськими піснями, до яких він повертає нас у Трускавецькому народному хорі.

Іван ЮЩУК,
професор

Продовження.
Початок у ч. 1 за 2009 р.

Урок 1.

Мова — найбільше багатство людини й народу

1. Функції мови. 2. Наша мова в доісторичні часи. 3. Українська мова в часи Київської Русі. 4. Утвердження єдиної української літературної мови. 5. Структура мови як системи.

1. Функції мови

Мова — найважливіше надбання кожної окремої людини і найбільша суспільна цінність. Основні її функції — **оформлення думок** і обслуговування **міжлюдського спілкування**.

Спільна мова об'єднує людей, створює в них відчуття групової єдності і, отже, сприяє перетворенню населення у високоорганізоване суспільство. З мови починається нація, а відтак і держава. Мова є засобом пізнання й освоєння навколишнього світу й поширення набутих знань серед членів суспільства. Навчання відбувається головним чином через мову. Тож мову треба знати досконало.

В Україні, відповідно до статті 10 Конституції України, українська мова є державною. Їй, як це зазначено в рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року, "надано правовий статус обов'язкового спілкування у публічних сферах суспільного життя" на всій території України.

2. Наша мова в доісторичні часи

Українська мова виникла не відразу. Вона, виділившись у прадавні часи з якогось індоєвропейського діалекту, формувалася протягом тисячоліть. Багато елементів, що вирізняють нашу мову з-поміж інших (розрізнення **г і ґ**, чергування **у і в**, роди іменників, кличний відмінок, дієвідмінювання дієслів тощо), спостерігаються вже в архаїчній латині (V—I ст до н.е.), яка теж належить до індоєвропейських мов. Чимало прадавніх слів спільні для української і латинської мов. Діти латинян так само зверталися до батьків *tamma, tata*, як і сучасні українські, на хліб казали *rara*, забите місце називали *va-va*, ховаючись, промовляли *kuki*.

Ще переконливіші аргументи про давність української мови дає сербська мова. Сербі на Балкани переселилися з території сучасної України в VI—VII ст. н.е. І хоч за тринадцять-чотирнадцять століть в українській та сербській мовах сталися чималі зміни, проте й тепер дуже відчутна їхня близькість. Зокрема, в сербській мові перед звуками **е** та **и** приголосні вимовляються так само твердо, як і в українській: *весели, тихи*. Багато спільного є у відмінюванні іменників, які в обох мовах однаково діляться на чотири відміни. З усіх слов'янських мов лише в українській і сербській та ще в словенській дієслова в першій особі множини мають закінчення **-мо**: *оремо, стоїмо*. Майже однаково в обох мовах змінюються дієслова в наказовому способі: *чекај, чекајмо, чекајте*. Чимало слів, які, здавалося б, є специфічно ук-

УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ПІДГОТОВКА ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

раїнськими, вживаються також у сербській мові в майже однаковому звучанні і з тим самим значенням: *гај, вабити, вир, кальужа, крок, кут, куњати, снага, треба* тощо.

Нема сумніву, що й записані візантійським істориком Пріском Панійським 448 р. в таборі гунського вождя Аттілі слова *мед і страва* — це вже українські слова.

3. Українська мова в часи Київської Русі

З прийняттям християнства 988 року літературною мовою в Київській Русі стає старослов'янська, тобто мова давніх болгар, якою було на той час перекладено богослужбові книги. Нею складають державні документи, літописи, проповіді, твори. Цією мовою написано і "Повість врем'яних літ", і "Слово о законі і благодаті", і "Руську правду", і "Слово о полку Ігоревім", і багато інших творів давньоукраїнської літератури. Останній в Україні нею писав Г. Сковорода.

Проте простий люд в Київській Русі і, безперечно, ще Володимир Великий та Ярослав Мудрий разом зі своїми боярами розмовляли українською мовою. Про це свідчать ті безумовно українські форми слів, слова, вислови, що то тут, то там проскакують крізь старослов'янщину в тодішніх текстах.

Важливим найдавнішим свідченням про мову Київської Русі є графіті (видряпані написи) на стінах Київської Софії. Походять вони з XI—XIV ст. Графіті написані старослов'янською мовою. Але майже всі чоловічі імена в давальному відмінку мають закінчення **-ові, -еві**: *Петрови, Дмитрови, Василеви, Борисови, Иванови, попови Ивану*. У звертаннях послідовно вживається кличний відмінок: *святый Фоко, свята Софіє и святый Онуфриє, Андрониче, небоже*. Вживаються чоловічі імена на **-о**: *Марко, Дмитро, Гаврило*. Двічі наводиться ім'я *Володимирь* саме в такому написанні.

Чимало свідчень про українську мову XII ст. знаходимо в "Слові о полку Ігоревім". Поема, як вважають вчені, складена в 1185—1187 рр., а відомий список її зроблено, можливо, в XV—XVI ст., коли в текстах посилено виправлялися відхилення від старослов'янської мови. "Слово о полку Ігоревім" теж, очевидно, виправлене. Бо, наприклад, в усьому тексті послідовно вжито старослов'янську форму імені *Владимирь*, але один раз пропущено *Володимирь*, скрізь — *храбрый*, і раптом *хороброе гніздо*; п'ять разів слова *девиця, дева* подані через букву "ять", а шостий — через **и**: *красною дивичею*; через "ять" написані слова *полетети, разумети*, але через **и**: *помолодити*. Отже, буква "ять" уже тоді читалася як **і**, а не як **є**, як це є в російській мові. Дев'ятнадцять разів ужито в родовому відмінку однини прикметників старослов'янське закінчення **-аго** (*старого, великого*), а двадцятий раз проскакує **-ого**: *поганого Кошця* тощо. Зовсім не старослов'янські й такі вислови, слова та форми слів, як *лисици брешуть на щиты, другого дни велми рано, уже княже туга умь полонила, заступивь королеви путь, загородите полю ворота, оксамиты, кожухы, стяг* тощо.

Деякі відомості про мову Київської Русі є в іноземних авторів. Єврейський теолог Соломон Ісхакі в XI ст., говорячи про мову євреїв, що жили тоді в Київській Русі, записує запозичене ними слово *сніг* — саме зі звуками **і** та **г**, як і тепер, через майже тисячу років, ми кажемо. Інший єврейський теолог Ісаак бен-Моїсей у середині XIII ст. записав слово *пліт*, у якому вже маємо чергування **о** з **і**, як і в сучасній українській мові.

Найкраще відбили мову давньої Русі українські народні пісні. Наприклад, у записаній на Івано-Франківщині купальській пісні:

*Гей, око Лада, Леле Ладове,
Гей, око Ладове, ніч пропадає,*

*Бо око Лада з води виходить,
Ладове свято нам приносить.
Гей, Ладо! А ти, Перуне,
Дай дочекати Ладі Купала —*

і особливий ритм, й імена язичницьких богів, й уявлення про природу — усе старовинне, тільки не мова.

Можливо, ще давніші погляди наших предків відбиває веснянка, записана на Волині:

*Ой ти, соловейку, ти ранній пташку,
Ой чого так рано із вир'їчка вийшов?*

*— Не сам же я вийшов,
Дажбог мене вислав,*

*З правої ручейки й ключики видав,
З правої ручейки — літо відмикати,
З лівої ручейки — зиму замикати.*

У цій пісні, як і в попередній, відбилосся світобачення наших далеких пращурів у всій своїй первозданності: і переконання, що на зиму пташки ховаються під річку, а не відлітають кудись далеко, і поділ року на три пори: зиму, літо, осінь, і віра в багатьох богів. Давність цієї пісні безперечна. А мова її — природна, жива, ніби ця пісня недавно складена.

Отже, населення Київської Русі розмовляло діалектами української мови. Не можна тут не згадати й думки відомого російського історика XIX ст. В. Ключевського, що її цитує Н. Полонська-Василенко в своїй "Історії України": "Уявіть собі, що Київ не був би взятий і зруйнований татарами... Київ залишився б столицею першої великої руської держави... Офіційною мовою стала б не суміш старослов'янської та фінської мов, а слов'янсько-українська".

4. Утвердження єдиної української літературної мови

Вирішальну роль у формуванні єдиної української мови, такої, яка вона є сьогодні, відіграла Запорізька Січ. На Запорізьку Січ сходилися люди з усієї України, з усіх діалектних середовищ і приносили сюди свої слова, тут у розмовах вони уніфікували граматику, нормували фонетичну систему української мови. Потім нерідко ці авторитетні в Україні люди, відкозакувавши, вертались у свої села, містечка і несли туди козацьку мову — розвинену, багату, струнку, відточену.

Поширювали єдину українську мову в Україні також мандрівні кобзарі та лірники. Тому, коли Іван Котляревський писав "Енеїду" й "Наталку Полтавку", Тарас Шевченко — геніальну поезію, вони вже мали в своєму розпорядженні лексично багату й фонетично та граматично уніфіковану мову.

Як бачимо, мова нашого народу протягом багатьох століть розвивалася, збагачувалася, відкидала випадкове й закріплювала закономірне, розширювала свої виразні й пізнавальні можливості. Українська мова, передаючись від покоління до покоління, акумулювала в собі життєвий досвід найвіддаленіших наших предків, і, отже, тим вона полегшує нам орієнтацію в міжлюдських стосунках, у природних умовах своєї землі і взагалі в цьому світі.

Така мова якнайкраще пристосована до психологічних особливостей народу — творця мови, його способу мислення, менталітету, природного середовища і, отже, якнайкраще сприяє всебічному виявленню його творчих духовних сил.

Рідна мова, мова рідного народу посилює інтелект людини, помножує її творчі можливості. Тарас Шевченко з п'ятнадцяти років опинився в російськомовному оточенні: пан Енгельгардт, Петербург, солдатчина, знову Петербург ("в неволі виріс між чужими" — казав він про себе), навіть писати починав російською мовою. Але **геніальним став саме тому, що творив мовою свого народу й своєї землі**.

Панас Мирний в силу тогочасних умов мусив змалку користуватися чужою, російською мовою. Навіть свій щоденник у неповні шістнадцять років почав писати російською мовою. Та вже третього дня задумався: "Какое несчастье Украине, этой бедной вдове; народ подавлен, воспитание на родном языке запрещено... Несчастливая Украина!.. Не начать ли дневника писать на украинском языке? С завтрашнего дня же бросаю московский и беру за свой". І справді, наступного дня в щоденнику він записує вже рідною, українською мовою: "Я тільки знаю, що я дурень, та й превеликий, що не вчивсь нашої мови".

У російськомовному середовищі починали своє життя й такі відомі письменники, як Борис Грінченко, Олександр Олесь, Володимир Сосюра, та й хіба тільки вони? Але повернулися до рідної прабатьківської мови й стали видатними діячами української культури. Володимир Сосюра пізніше згадував: "Один мені казав: — Зачем ты сменил королевскую флейту на сопилку? Я горяча відповів: "Сопіллка" мені дорожча від тисяч королівських флейт".

І тому, що наш народ, його кращі представники зберегли українську мову, ми залишилися українцями й маємо тепер свою українську державу.

Українська мова зараз одна з найбагатших і найрозвиненіших мов світу. Нашою мовою перекладено більшість шедеврів світової літератури. Нею однаково чудово звучать Біблія і поеми Гомера, "Декамерон" Дж. Бокаччіо і "Дон-Кіхот" М. Сервантеса, твори В. Шекспіра і А. Міцкевича, поезії Дж. Байрона і О. Пушкіна. До речі, перша в світі "Енциклопедія кіберетики" (два томи, 1158 сторінок) була видана 1973 року українською мовою. І слів, і термінів, і спеціальних виразів для цього завжди в ній, у нашій багатій і співучій мові, вистачало й вистачає. Треба лише досконало знати її.

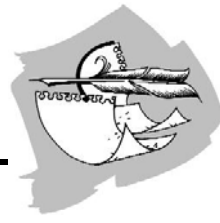
5. Структура мови як системи

Щоб відчувати мову, потрібно усвідомити структуру мови як системи, збагнути її закони, **внутрішню логіку**. Це досягається вивченням закономірностей її фонетичного ладу, будови слів, словотвору, побудови словосполучень і речень,

Автор роботи Іванна Романюк

**Мова — це національні коди,
незрозумілі тільки для ворога!**

формування тексту. Українська мова завдяки своєму тривалому розвитку має вироблену струнку звукову й чітку граматичну системи, достатньо впорядковані виражальні засоби, і ці закономірності в ній легко простежуються, зокрема в її літературному варіанті.

Наша мова, як і будь-яка високорозвинена мова, складається з трьох основних компонентів: фонетики (звуковий склад), лексики (сукупність слів) і граматики (набір правил та засобів для реалізації їх). Кожен з цих складників виконує свою специфічну роль.

Фонетика являє собою матеріальну оболонку мови. Завдяки звукам, тобто різним коливанням повітря, які діють на барабанні перетинки наших вух, мова набуває відчутної форми: ми чуємо свого співбесідника, і співбесідник чує нас.

За допомогою лексики ми членуємо світ на окремі елементи й присвоюємо їм певні назви — слова. І коли ми спілкуємося, коли передаємо іншій людині чи людям певну інформацію, то замість предметів і явищ ми як символи їх використовуємо відповідні слова.

Грамматика виражає зв’язки між предметами та явищами й деякі найважливіші властивості буття. За допомогою її засобів ми з окремих слів монтуємо моделі подій, явищ, станів тощо, тобто творимо осмислені речення і таким чином передаємо потрібну інформацію.

Кожен з названих вище основних функціонально-структурних компонентів мови має свою, певним чином організовану систему засобів, потрібних для виконання мовою своїх функцій.

Коли йдеться про побудову висловлювань для передачі певного змісту, то в цьому разі виділяються ієрархічні (від найнижчого до найвищого) рівні вираження.

Найнижчий рівень — **фонемний**. Фонем (окремі типові звуки) самі по собі змісту не виражають: **а, б, в**. Але з них будуються всі вищі рівні мовлення.

Наступний рівень, який виражає поки що лише найзагальніші елементи змісту — **морфемний**. Морфем (значущі частини слова) — стандартизований, наділений певним значенням будівельний матеріал для слів. Вони існують лише в складі слів. З трьох звуків **б, з, е** можемо скласти префікс **без-**, його можемо додати до кореня, приєднати ще певний суфікс та закінчення. Але самі по собі ні префікс, ні корінь, ні суфікс, ні закінчення не передають ніякого конкретного змісту.

Рівень **слова** передає вже конкретні елементи змісту, наприклад, з префікса **без-**, кореня **-хмар-**, суфікса **-н-** і закінчення **-ий** утворимо слово **безхмарний**, що має певне лексичне значення. Але саме по собі слово, якщо воно не в реченні, змісту не виражає. А щоб увійти до складу конкретного речення, слово має набути певної форми, тобто стати **словомформою**, скажімо: **безхмарне**.

Рівень **словосполучення** уточнює значення окремих слів як виражальних засобів, готує їх до вираження конкретного змісту в реченні: **безхмарне дитинство**. Тут значення слова **безхмарне** не те саме, що, скажімо, в словосполученні **безхмарне небо**. У словосполученні всі значення слова, непотрібні для вираження певного змісту, відсікаються, залишається лише актуальне значення.

Зміст виражається **реченням**: *Минуло безхмарне дитинство*. Але часто одного речення буває недостатньо для вираження певної інформації. Тоді речення входить у **текст** як його складова частина, пов’язуючись певним чином з іншими реченнями: *Школу закінчено. Минуло безхмарне дитинство. Потрібно обирати професію, щоб потім працювати, не бути зайвим у житті*.

Така ієрархічна організація виражальних засобів (**фонема — морфема — слово — словомформа — словосполучення — речення — текст**) забезпечує економічне й досить точне вираження змісту.

Отже, вивчати українську мову — це означає збагнути її внутрішню логіку і якнайповніше оволодіти її виражальними засобами. Для цього потрібно не лише розуміти правила, а й читати багато літератури українською мовою, постійно розмовляти нею.

Продовження
в наступному числі.

— **Як сталося, пане Сергію, що Ви так глибоко зацікавилися історією рідного краю?**

— Історія села, району — це історія України в мініатюрі, тільки значно ближча до людини. Це дивовижне джерело не лише для дослідження історії, а й мови та культури. Наприклад, ось які чудові імена я записав у своєму районі, що їх немає у словниках власних імен: жіночі — Анасія, Хоруша; чоловічі — Ларій, Орлон, Дивон. У рідному селі почув 200 діалектизмів, яких бракує в словниках української мови. Також виявлено вишивки, мотиви візерунків, які прослідковуються принаймні до третього тисячоліття до Р. Х.

— **Чому Ви взяли за переклад Влескниги, адже перекладів її достатньо, зокрема, Б. Яценка і Г. Лозко?**

— “Слово о полку Ігоревім”, яке знайдено значно раніше за Влескнигу, досі містить чимало темних місць. Коли я почав уважно вникати в переклади, то виявив чимало недоречностей, і щоб докопатися до істини, взявся за переклад сам — не святі горшки ліплять.

— **Про які недоречності йдеться?**

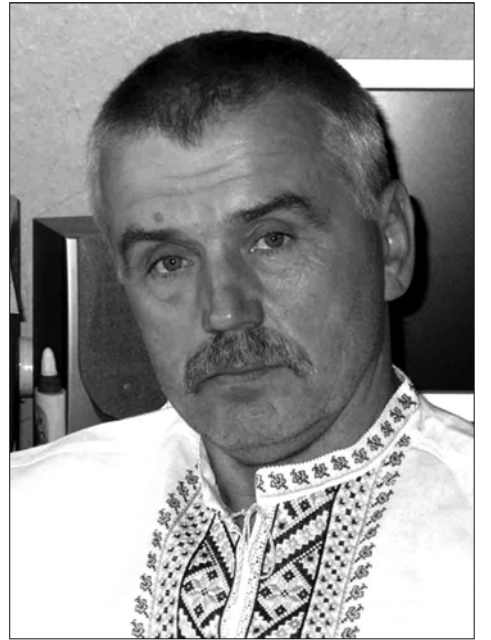
— Наприклад, кмити (ратні люди) — у моїх попередників-перекладачів чомусь земля та угіддя, пеньки — чаклуни, хозарське місто Таматарха — князь, халабуда (намет над возом) — теж князь, давню назву нашого народу бори, прабори вони переклали як боротьбу і війну, печери — як пожари. А це зовсім інші речі, які змінюють зміст. Як на мене, також помилково тлумачити на свій лад імена богів, князів, назви міст, гір, річок, племен. Язичнів, наприклад, один називає язигами, інший — язичниками, ім’я Бога-Творця в оригіналі читаємо як Сварг, Сварга, а перекладачі подають його Сварогом. Проте роги не мають жодного стосунку до бога неба і світла. Роги — то про готів і печенігів, які ціпляли їх собі на шоломи й носили в своїх іменах — Германаріг, Алдоріг, Рогволод, Рогніда. Наші ж предки наділяли рогами тільки чортів. А високе, чисте у них було “го, гор”, наприклад, Святогор з українських билин, Златогор із Боянового гімну, і запозичені у нас відповідно єгиптянами та греками — Хатгор, Піфатор. Не раз згадується в Книзі поняття Гординства, яким позначали військову доблесть наших предків і силу національного духу, але й воно залишилося поза увагою. Як наслідок — справжній літературний та історичний шедевр нашої минувшини спотворено й знецінено. І не дивно, що досі Влескнигу називають підробкою.

— **А що Вам не сподобалося у давно визнаних тлумаченнях Геродотових історій, зокрема, що стосується його опису нашої землі?**

— Покликала мене звернутися до Геродота Влескнига, а також деякі дослідження російських істориків, книжки яких, до речі, заповнили український книжковий ринок. Тільки росіяни здатні отак без жодних аргументів і посилань, без тіні сорому заявляти, що країна богів Гіперборея розташовувалася на півночі Росії, а Рось — у Сибіру. Дивно, але серед українських дослідників є підбріхувачі. Тим часом автор Влескниги нашу головну річку Дніпро називає Ніпер, на її берегах жили бореї, отже Гіперборея — це нинішній

«ЯКЩО РОЗГАДАЄМО ТАЄМНИЦІ НАШИХ ПРЕДКІВ, ЗМІНИМО СЕБЕ, ЗМІНИМО СВІТ»

Є на Кіровоградщині дослідник, який вивчає історію України, заглиблюючись у таємниці рідного слова. За останні кілька років він видав низку цікавих книжок: “Філософія українського слова”, “Таємниці української давнини”, “Геродот. Скитія. Імперія Горрось”, “Ілар Хоругин. Влескнига”, а нещодавно світ побачила ще й книжка “Код України-Руси”. Починав журналіст і просвітянин з містечка Голованівськ, що на Кіровоградщині, Сергій ПІДДУБНИЙ з дослідження історії рідного села й району.

ше, як сфальшована греками Ніперборея. Бористен — це назва не річки, а країни — Бористан. Рось, яку також згадано в Геродота, — це притока Дніпра. Ті, хто намагався володіти нашими землями, не хотіли, щоб ми знали про себе правду, і намагалися всіляко заплутати нашу історію.

Варто було змінити лише одну літеру в назві Скитія на Скіфія (Скуфія), і ми вже не можемо себе знайти. Однак саме під цим іменем про нас написано в Біблії — китти (кути). Наші предки писали слова суцільним текстом, редактори ж не відділили “с” “ЛЮДИ СКУТІ”, тобто з Кутії. В Україні й зараз чимало назв населених пунктів на “кут” — райцентр Кути, села Веселий Кут, Красний Кут, Коржів Кут. Кут (куток) також означає хату або частину хати, села. Вочевидь і хутір також походить від кутів. Про все це йдеться в моїй новій книжці “Код України-Руси”.

— **Дехто може сказати: а навіщо все переглядати, адже це було так давно?**

— У суспільстві велика потреба дізнатися, хто ми насправді. Мене, наприклад, і багатьох моїх співвітчизників ображає несправедливість, якою нас годують досі: мовляв, на нашій землі жили не наші племена, що все почалося з греків. Не розумію також, чому пояснення українських імен, наприклад, Гордій слід шукати в грецькій мові, а Сила — в латині, коли вони чітко говорять самі за себе без жодних іноземних тлумачень.

Допікають (і, думаю, не тільки мене) інші невідповідності, наприклад, чому народ каже “вийти замуж”, тобто “за мужа”, а словники пишуть “заміж”? Хто такий “між”? Хто спотворює нашу мову — народ чи вчені?

Або ось таке: чому українські батьки запозичують імена своїм дітям в сусідніх країнах? Якби вони знали, що, наприклад Крестіна — по-російському це крест і тіна, тобто, хрест і болото, сумніваюся, що хтось назвав би так свою доньку. Натомість Христіна по-українському має інше значення: Христова захисниця (Христос-тин). Дуже популярним віднедавна стало ім’я Каріна, а Влескнига чітко вказує, що Каріна — це божество покарання. Не вірите — загляньте в оригінальні тексти дощечок Влескниги, самі переконаєтесь.

У давніх людей кожна літера, кожний звук і архетип мали особливе значення. І якщо розгадаємо таємниці наших предків, змінимо себе, змінимо світ.

— **Ви хочете сказати, що відповіді на всі питання, що ми, у що вірували наші пред-**

ки, наприклад, три тисячі років тому, якою мовою розмовляли — сьогодні можна прочитати в давніх книгах?

— Так, у книгах, зображеннях, символах. “Код України-Руси” на конкретних прикладах розповідає про засновників нашого роду за Біблією, за Геродотом, за Влескнигою. І все це підкріплюється великою кількістю джерел, зокрема рідкісними ілюстраціями, на які досі вчені не звертали уваги. І так само про дохристиянських богів, про мову, імена, назви. Там усі наші джерела й основи.

— **До речі, ми звикли вважати, що більшість наших імен має грецьке, латинське походження. А Ви піддаєте це сумніву.**

— Дуже важливо знати своє ім’я. За ним можемо визначити, наприклад, своє етнічне коріння, вік етносу. Ось дивіться: про моє ім’я Сергій кажуть, що воно нібито латинське, але цар шумерів Саргон носив його, ще коли про латинян не чули.

Ім’я Василь нібито грецьке, але ще задовго до греків воно з тим самим значенням було в індусів — Васішта.

Дуже популярне у всьому світі ім’я Олександр. Воно теж нібито грецьке. Але згадаймо ім’я одного із засновників скитського роду — царя Колоксія. Відкидаємо першу літеру, міняємо закінчення і маємо Олександр. Тож чому воно грецьке? Науковці заперечують, що українці — прями спадкоємці скитів (або китів, як у Біблії), але наші імена чітко вказують на це: Микита, Кифор. Також кажуть, що ми не анти, але звідки тоді у нас з’явилися імена Антип, Антифій, Антон, Антоніна? Імена Оранта, Орест, Орій (Юрій) вказують, що ми також нащадки батька Орія, який був ще до скитів; Микола — ми колани, яких згадано у Влескнизі, тим часом грецьке Ніколаос уже вказує на те, що носії цього імені не колани. Будимир — пішло від будинів, які, за Геродотом, мешкали на українській землі в середині I тисячоліття до нашої ери, Борислав — від борів. Ось про що можуть розповісти імена.

— **У своїх книжках Ви заперечуєте природність російської мови...**

— Не лише я. Академік, росіянин О. Трубочов, досліджуючи російську мову за етимологічним чотиритомним словником Фасмера, з 10779 слів цієї мови виявив власне російських лише 0,9 відсотка, решта — запозичення. Навіть без академічного звання видно, що в основі біль-

шості російських слів і навіть прізвищ — українські корені.

— **Вас не звинувачують у намаганні переписати історію?**

— У випадку з Україною такі звинувачення безпідставні. Адже ми, по суті, не мали власної історичної науки. За якими тільки теоріями нас не вчили: грецькими, німецькими, російськими. Звісно, формувалися вони так, щоб подати своє минуле як щось величне, а наше — нічого не варте. А історія, говорив Тарас Шевченко, то “поема Вольного народа!” Тому мусимо написати власну історію — правдиву, об’єктивну і чесну. Нам нічого не треба придумувати — слід лише відчистити джерела і показати, хто ми насправді. Окрім того, в більшості випадків немає що переписувати. Наприклад, учені досі не встановили, де розташоване місто Гелон, про яке згадує Геродот, а ж на конкретних фактах показую, що воно могло бути в межиріччя Синиці й Синюхи, що на заході Кіровоградщини. Якщо в когось є інші версії й вагомі аргументи, хай відстоює їх.

— **Яких ще книжок чекати від вас найближчим часом?**

— Зважаючи на те, що доводилося самому шукати кошти на видання “Коду України-Руси”, я мусив укласти в певну суму. Тому залишилося “за бортом” ще багато цікавого матеріалу. Наприклад, планував підготувати окремих розділ про те, що трипільці (а це 3—4 тисячі років до Р.Х.) мали своє письмо і, зокрема, бога Хорса позначали на глечиках тими самими літерами, які відповідають нинішнім українським. Отож імовірно, що може бути повніша версія “Коду”.

Також мрію видати Влескнигу з тлумачним словником і з кольоровими ілюстраціями. Це матеріал для фантастичних малюнків. Сподіваюся, хтось із художників відгукнеться. Вже майже готова до друку книжка “Голованівщина: від Трипільця до сьогодення”, де зібрано унікальні матеріали, цікаві не лише вихідцям з цього краю. На жаль, є певна затримка з виданням, спонсори трохи відводять, але попри все, вона може побачити світ вже на початку 2009 року.

Спілкувалася
Світлана ОРЕЛ

Фото Петра Антоненка

НЕТЕАТРАЛЬНА ДРАМА

Хаотична хижачка забудова Києва продовжує спотворювати обличчя давнього міста. Ландшафт столиці, наче колючками, нашпигований стирчачками будівельних кранів. Економічна криза трохі пригальмувала розбій будовоманії, значна частина якої виявилася не дуже й потрібною. Але проблема наружи над містом залишається. І не менше, ніж хаотична забудова, дивує неузгодженість, а часто й протистояння численних державних структур, покликаних дбати про збереження історичної спадщини. Це ще раз засвідчив черговий будівельний скандал, що спалахнув у центрі столиці.

Саме він став темою прес-конференції в агенції “Укрінформ” за участю представників державних структур, громадських організацій, а також театру російської драми імені Лесі Українки.

Нетеатральна драма під стінами театру почалася кілька років тому. Тоді, у травні 2003-го, Київрада надала в оренду ТОВ “Альянс-Центр” земельну ділянку. Скверик перед фасадом семиповерхового будинку на вулиці Хмельницького, спорудженого кілька десятиліть тому і занесеного до реєстру пам’яток архітектури, а за 15 метрів театр. Ось “сцена”, місце дії драми.

Перша дія розпочалася 2006 року, коли здивовані мешканці будинку побачили під своїми вікнами паркан, яким було обгороджено скверик. Ця сама декорація зустрічала і театралів, що йшли до храму муз. З’ясувалося, що означене Товариство розпочинає тут, на зеле-

ному п’ятачку, на тісному перехресті в історичному центрі міста, спорудження висотного офісно-торгівельного центру. До того ж, над станцією метро “Театральна”, її касовим залом й ескалаторами. Порушень законів, правил і норм було стільки, протести обуреної громадськості були такими, що Київська міська рада рішенням від 13 липня 2006 року про надання ТОВ “Альянс-Центр” в оренду цієї земельної ділянки скасувала. Цьому сприяло й те, що у червні прокуратура Києва внесла відповідним службам припис про зупинку й заборону будівництва.

Здавалося б, ось зразок злагоджених дій органів влади і громадськості. Але всупереч усьому зелений паркан стояв і надалі. ТОВ “Альянс-Центр” оскаржило рішення Київради в суді. Тривала судова тяганина завершилася поразкою громадськості та міськради: суд став

на бік забудовників, землю повернули їм в оренду. Мало того, Київська міська рада 20 грудня 2007 року ухвалила рішення вже про продаж цієї земельної ділянки ТОВ “Альянс-Центр”. Отже, менш як за півтора року до цього скасували й оренду, а тут — навіть продали у власність. Що трапилося за рік? Дехто цілком резонно пояснює це “змінюю клімату”: тоді, 2006-го, нова столична влада ще демонструвала “боротьбу з корупцією”, “захист інтересів людей” та інші позитивні починання. А потім стомилася.

І ось після певної паузи розпочався черговий акт театральнометро-будівельної драми. Цієї осені тут завирувала робота — аж у двох напрямках. Оголошення на зеленому паркані пояснює, що тут водночас ведуть роботи і з ремонту станції метро, зокрема гідроізоляції, і зі зміцнення фундаментів прилеглих будинків. Навіщо їх зміцнювати, зрозуміло, адже мало не впритул розгортається спорудження офісно-торгівельного центру. Тому не зайве укріпити й метро, й мало не півкварталу.

Не переповідаємо, з яким обу-

ренням висловлювалися на прес-конференції щодо чергової епопеї з новобудом і представники ОСББ (об’єднання співвласників багатоквартирного будинку), і дирекція театру, і провідні архітектори. На їхню думку, спорудження офісно-торгівельного монстра спотворить одну з центральних вулиць міста, яку пропонували зробити проспектом духовності: з театрами, музеями, виставковими залами.

Зупинімося на правових моментах. 13 грудня 2007 року наказом Міністерства культури і туризму на цілком законних підставах цю земельну ділянку, колишній вже поруїнований будівельниками скверик, було визнано охоронною зоною пам’ятки історії національного значення — будівлі театру ім. Лесі Українки. А вже за тиждень Київрада продає ділянку під забудову.

А ось ще один документ — припис прокуратури Києва від 13 листопада 2008 року. У ньому вказівка Державній архітектурно-будівельній інспекції Міністерства регіонального розвитку та будівництва України, а також Інспекції державного архітектурно-будівельного

скасувати рішення будівництва земельної ділянки, на якій спорудити будівлю, що належить до об’єктів культурної спадщини, а також до об’єктів історичної забудови. У приписі прокуратури йдеться про те, що ТОВ “Альянс-Центр” почало будівництво без дозволу органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, а такий дозвіл обов’язковий.

Присутній на прес-конференції представник Головного управління охорони культурної спадщини Києва заявив, що управління не надавало й не надаватиме дозволу на таке будівництво. Дивує: це позиція структури Київради, яка продала землю і фактично дозволила будівництво.

Головне управління з питань надзвичайних ситуацій стурбоване планами спорудження офісно-торгівельного центру над станцією метро поряд із театром та житловим будинком і пропонує переглянути це рішення.

Тож міжвідомчі баталії у розпалі, як і скандальне будівництво. Тому мешканці будинку, члени ОСББ вирішили, що кардинальним розв’язанням цього конфлікту може бути лише одне: забрати у ТОВ “Альянс-Центр” земельну ділянку, і подали відповідний позов до суду. Судова тяганина триває. А вже за тиждень Київрада продає ділянку під забудову.

Можливо, варто прислухатися до пропозиції одного з архітекторів і створити в Києві громадську архітектурно-художню раду з фахівців і представників громадськості, з рекомендаціями якої рахувалася б влада. Хоч, як бачимо, інстанцій, органів і організацій у столиці вже не менше, ніж баштових будівельних кранів.

Публікація у “Слові Просвіти” допомогла відбити рейдерську атаку на Товариство “Знання”. Об’єктами рейдерства стали 7 тисяч підприємств, фірм, організацій, що їхні загальні активи перевищують Державний бюджет України. Судді, що виносили несправедливі рішення, відбулися легким переляком.

Типовий приклад — історія зі спробою захоплення готелю Товариства “Знання” в Києві. Цей готель стараннями його директора, без згоди і навіть відома керівництва Товариства, спершу було “прилаштовано” до ТОВ “Заріччябуд”, потім у ТОВ “Готельні інновації”. Там готель просто було “реквізовано” як “внесок” до статутного фонду Товариства. А згодом перепродано новому власникові. Тобто (і це типове для рейдерства) власність (готель) хотіли кількома передачами, перепродажами відсунути якнайдалі від справжнього власника. А базувалося все на абсолютно незаконних рішеннях кількох місцевих судів. До того ж, судові позови (навіть від міфічних “громадян”) подавали по всій Україні — це теж тактика рейдерства. Були задіяні суди: Малиновський в Одесі, Сихівський у Львові, Чугувський на Харківщині. До обробки підключилися й місцеві суди Києва — Шевченківський, Дніпровський, Дарницький, Голосіївський. Абсурдність нашої юриспруденції полягає ще й у тому, що власник майна, в даному разі “Знання”, міг навіть не знати, в якому суді вирішують долю його майна. Виявляється, все це можна розглядати й без участі власника, більш того, навіть не повідомляти його про рішення. Тож законний власник часто просто постає перед фактом: його майно відсудили.

Із лютого 2006 року Товариство “Знання” мусило пройти 19 судів, щоб ця веремія завершилася справедливо. 9 грудня 2008 року Верховний Суд України ухвалив рішення, яким готель повернено ТОВА-

риству. Цим самим всі попередні рішення судів визнано незаконними. Зазначимо, що загалом у цій епопеї було зафіксовано 50 порушень законів суддями.

Підсумкам цієї судової баталії було присвячено прес-конференцію в УНІАН. Провели її Товариство “Знання” і Антирейдерський союз підприємців України. Саме завдяки підтримці українських ЗМІ “Знання” виграло суд. Тому на прес-конференції голова правління Товариства Василь Кушерць подякував нашим медіа за підтримку. Зокрема, “Слову Просвіти”.

У прес-конференції також взяли участь адвокат Анатолій Мороз, який всі ці роки представляв “Знання” у судах, і керівники Антирейдерського союзу — голова Андрій Семидідько та його заступник Сергій Коломієць.

Справу виграно, справедливості відновлено, але тільки в цьому конкретному випадку. А що далі, що загалом коїться? Тому резонно на прес-конференції виникло запитання про відповідальність посадовців за правовий дерибан. Насамперед суддів. На жаль, справа обмежилася млявими “окремими ухвалами”, де того чи того суддю присоромили за незаконні рішення. Одному, було, оголосили догану, але Вища рада юстиції скасувала її, бо готували подання до Верховної Ради... на довічне призначення його суддею. А з доганю... якось незручно.

Кримінальну справу на одного з головних фігурантів цієї історії — колишнього директора готелю було закрито. І лише на вимогу Товариства “Знання” Управління внутрішніх

РЕЙДЕРСТВО ПРАВОСУДДЯ

Фото Юлії Гладичевої

Нове життя — нові поняття. Віднедавна у суспільстві узвичаївся термін рейдерство. Проте тут годився б давній перевірений термін бандитизм, навіть попри те, що йдеться про структури, покликані саме з цим боротися — органи правосуддя. Адже рейдерство — не просто незаконний переїзд власності, примусове банкрутство, дерибан землі, а освячення всього цього беззаконня правосуддям. Саме завдяки несправедливим рішенням судів і тривають рейдерські атаки.

справ столиці відновило справу.

Не випадково Антирейдерський союз ухвалив дуже гостру Заяву, в якій привертає увагу влади, громадськості до виняткової небезпеки цього суспільного явища. “Інвестиційна привабливість України сьогодні вже міф. Її не може бути в державі, де ігноруються права власників на будь-якому рівні — від керівника великого підприємства до власника маленького кіоска. Держава, де власність незахищена, а правоохоронні органи виступають на боці рейдерів, не може розрахо-

увати ані на велике майбутнє, ані на підтримку світової спільноти”.

Керівники АСПУ повідомили, що їхню громадську організацію створили 2005 року підприємства, що зазнали рейдерських атак. Нині в Союзі об’єдналися 327 підприємств з усіх регіонів України, які прагнуть захистити себе, загалом бізнес там, де немає достатнього захисту від влади. Саме з ініціативи Союзу при Кабміні було створено Міжвідомчу комісію з питань протидії рейдерству. І роботи у неї, як і в Союзі, як і в правоохоронних органах, вистачає.

Досить сказати, що за останні три роки зафіксовано 7 тисяч випадків спроб захоплення чужої власності на загальну суму 46 мільярдів доларів, а це перевищує річний Державний бюджет України.

Заслугує на увагу застереження Антирейдерського союзу про посилення рейдерства у зв’язку з фінансово-економічною кризою. “Кризове” рейдерство атакуватиме середній і малий бізнес як менш захищений, а також землю й нерухомість. Ще одна особливість — рейдерство активізується в регіонах, де його опорою, на жаль, часто стає місцева влада. Прорахунки в роботі, невиконання бюджету, позабюджетні оборотки вона намагається перекласти на плечі малого й середнього бізнесу — підвищує для нього тарифи й податки, прагне довести до штучного банкрутства, щоб отримати контроль над підприємствами чи перепродати їх наближеним до влади.

Враховуючи все це, Антирейдерський союз створив консультативний центр “Корпоративна безпека”, мета якого — допомогти українському бізнесу протидіяти рейдерським атакам. Союз застерігає український бізнес від нових загроз рейдерства і запрошує до співпраці.

Прагнучи допомогти національному бізнесу, подаємо координати Антирейдерського союзу підприємців України. Громадська приймальня: 03148, м. Київ, вул. Героїв Космосу, 2-Б (територія ВАТ НПП “Сатурн”). Офіційний Інтернет-ресурс: www.ANTIRAIDER.org. Телефон гарячої лінії: (044) 2330981.

Завершити хотілося б сентенцією голови Товариства “Знання” Василя Кушерця: “Рейдерство охопило і правове поле держави”. І це вже суспільна проблема, що виходить за межі правового бандитизму, вибачте, “рейдерства”.

Сторінку підготував
Петро АНТОНЕНКО

Панорама Поштової площі. Гравюра 1870-х рр.

ПОШТОВИЙ БУДИНОЧОК НА ПОДОЛІ

На Містобудівельній раді КМДА не раз розглядали питання про потребу реконструкції Поштової площі на Подолі, в результаті було ухвалено рішення про перетворення площі на суцільну транспортну розв'язку. Згідно з одним із проектних варіантів, планують знести невеличку одноповерхову будівлю старовинної поштової станції поблизу церкви Різдва Христового.

Пошта — одна з небагатьох історичних площ центру Києва, яка досі зберегла дух старовини. Однак масштабні новобудови, що розгорнулися тут віднедавна, значно зашкодили її історичному ансамблю. Тому особливого значення набуває станційний будинок у центрі площі — пам'ятка архітектури та історії, яка й дала їй назву.

З поштовою станцією пов'язані імена багатьох видатних людей, що приїжджали до Києва. Її будівлю було зведено 1850—1860 років за проектом петербурзького архітектора М. Бенземана в характерному для епохи стилі класицизму. Варто зазначити, що нині на всій території колишньої Російської імперії збереглися лише окремі

зразки такого типу будівель.

У плані станційна будівля прямокутна з виступом у затиллі. Головний фасад споруди симетричний відносно центральної осі; його підкреслює прямокутний щипець. Будиночок вишукано опоряджений: стіни оброблено рустом, прорізи оформлено архівольтами і філенками; під карнизом розташовані великі модильйони. Пам'ятка має традиційну для класицизму жовто-білу гаму пофарбування.

1963 року держава взяла будівлю поштової станції під охорону (охор. № 27; див. Постанову Ради Міністрів УРСР № 970 від 24. 08. 1963 р.). Як єдиний споруду поштового призначення XIX ст., що збереглась до нашого часу, їй було надано статус пам'ятки архітектури національного значення. У 1976—1982 рр. будівлю реставрували.

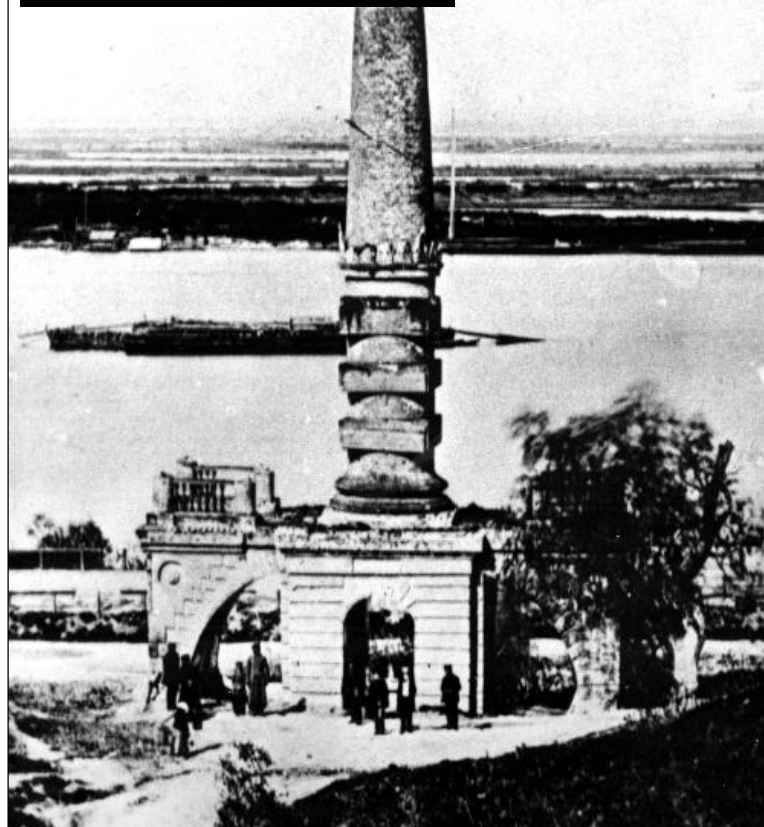
Містобудівельне значення пам'ятки набуло ще більшої ваги у зв'язку з відтворенням у роки незалежності поблизу неї “Шевченкової” церкви (Різдва Христового). Ансамбль двох будівель епохи класицизму повернув площі історичний колорит.

Згідно із Законом України “Про збереження історичної спадщини” пам'ятки архітектури та історії повинні зберігати автентичний вигляд; їх не можна реконструювати (тобто переробляти, перебудувати, переносити в інше місце), тим більш розбирати й зносити. Дозволено лише реставрацію цих будівель на відповідному науковому рівні з використанням сучасних технологій.

У Поштовому будиночку нині розгорнуто стаціонарну музейну експозицію до 500-річчя Магдебурзького права в Києві (тобто київського міського самоврядування). Оскільки Музей історії Києва зараз, як відомо, приміщення не має і його експозицію згорнуто (складено в ящики), то значна компенсація для туристів і мешканців міста — саме музей на Подолі.

Знесення Поштового будиночка (а відповідно й ліквідація розташованого в ньому музею) свідчить про вкрай зневажливе ставлення до історії давнього Києва й актуальної проблеми міського самоврядування, а також до розвитку туризму (тим більш напередодні Євро-2012).

В ЧАСИ МАГДЕБУРЗЬКОГО ПРАВА

Монумент на честь Магдебурзького права у Києві (1802). Фото 1860-х рр.

Магдебурзьке право (комплекс законів міського самоврядування, притаманний багатьом містам Західної Європи) діяло у Києві протягом понад трьох сторіч — з кінця XV ст. до 1834 року. Воно поширювалось переважно на найдавнішу торговельно-ремісничу частину міста — Поділ, мешканців якого звільняли від безпосереднього впливу феодалів — воєвод та намісників, призначених у Київ литовськими князями та польськими королями, а пізніше — надісланих російськими царями. Тоді Київ складався з трьох адміністративно не пов'язаних між собою великих частин: Подолу (Нижнього міста), Верхнього міста та поселення, розташованого на Печерських пагорбах, поблизу Києво-Печерського монастиря. Містом вважали саме Поділ, найрозвиненіший економічно.

Поділ заселяли переважно ремісники, купці, міщани, які завдяки Магдебурзькому праву мали можливість вільно обирати зі свого оточення представників до міського органу самоврядування — магістрату, яким керував вїт (мер міста в сучасному розумінні).

Верхнє, або “княже місто” (так його називали у давні часи) було місцем спорудження замків феодалів, різноманітних фортифікаційних споруд, казарм для солдатів гарнізону, складів з боеприпасами, продовольством тощо.

Печерське спершу було поселенням “підлеглих” Києво-Печерської лаври, що складалося з ремісників і кріпаків. Лише з часом (з початком будівництва за Петра I Києво-Печерської фортеці) воно перетворилося на новий військово-адміністративний центр Києва, переведений сюди з Верхнього міста.

1708 року Київ стає губернським містом і на Печерську розташовується губернська адміністрація. Але міським органом управління залишається магістрат на Подолі.

Як відомо, не лише Лавра, а й багато інших київських монастирів були феодалами, які володіли великими земельними угіддями з лісами, пасовиськами, селами з кріпаками. Часто фундаторами та пок-

ровителями монастирів ставали українські та литовські князі, гетьмани, польські королі, значні церковні ієрархи, які спеціальними грамотами, універсалами, привілеями закріплювали за монастирями їхню власність. Історичні джерела свідчать, наприклад, що власністю Михайлівського Золотоверхого монастиря з 1525 року стає один з хуторів на Борщагівці, з 1560 року — урочище Плоске, а з 1800-го — місцевість, яку було названо Феофанією (до цього Лазаревщина).

Видубецький монастир, наприклад, у XVI—XVII століттях володів розташованими поблизу селами Видубичі та місцевістю Звіринець. Межигірський монастир був власником поселення Вишгород, яке в стародавній час було резиденцією київських князів.

Через це між Київським магістратом, який захищав права міщан, та феодалами й монастирями часто виникали сутички та судові справи з приводу затвердження прав на володіння нерухомістю. Так, відомі судові справи про право власності на оболонські сіножаті, пасовиська на Трухановому острові, млини, розташовані на березі Дніпра, рибні озера на Чорторії тощо.

Після того, як 1775 року за наказом Катерини II було ліквідовано Запорозьку Січ, а з нею й залишки української автономії, посилюється також обмеження старовинних магдебурзьких привілеїв киян. Врешті-решт 1834 року за указом Миколи I Магдебурзьке право у Києві було ліквідовано, а для управління містом створено державну установу — міську думу. Отже, до ліквідації Магдебурзького права не існувало чіткого адміністративного поділу території Києва. І лише після 1834 року розроблено генеральний план міста, яким затверджено поділ на окремі дільниці: Подільська, Старокиївська, Печерська, Палацова, Плоська та Либідська.

Після ліквідації Магдебурзького права не існувало чіткого адміністративного поділу території Києва. І лише після 1834 року розроблено генеральний план міста, яким затверджено поділ на окремі дільниці: Подільська, Старокиївська, Печерська, Палацова, Плоська та Либідська.

Сторінку підготував
Михайло ДЕГТЯРЬОВ,
мистецтвознавець, член Національної
спілки художників України, дійсний
член Нью-Йоркської Академії наук

Фасад Поштового будиночка. Фото початку XX ст.

Свято Маланки. У центрі — Еліма Бортнічук та Ольга Рутковська

НЕ ПЕРЕСИХАЙТЕ,

Сьогодні у когорті активних просвітян, як і раніше, діє велика кількість науковців, митців, літераторів, громадських діячів, учителів шкіл, педагогів середніх і вищих навчальних закладів. Товариство має також багато друзів, які не є його членами, але підтримують просвітянський рух і сприяють його розвитку та процвітання. Серед них відомий народознавець, член Всеукраїнської музичної спілки і МГО “Волинське братство”, журналістка Ольга Рутковська, з якою я вирішила поговорити про роль “Просвіти” в її житті та творчості.

Ольга Василівна — відома діячка в галузі вивчення і популяризації української народнописенної й традиційної культури. Предмет її зацікавлення — стан розвитку народної творчості, автентичного фольклору, проблеми духовного відродження. Вона — авторка численних радіопередач про традиційну звичаєвість, її носіїв, забути й маловідомі імена славетних діячів національної історії, культури; науково-популярних статей в енциклопедичних та народознавчих виданнях, періодичній пресі, сценарист і постановник фольклорно-етнографічних програм, організатор народознавчих вечорів, концертів, тематичних масових заходів у Києві, областях України та за її межами.

— **Ольго Василівно, знаю, що особливо плідною була Ваша робота в Українському державному центрі культурних ініціатив, який функціонував у середині 90-х років минулого століття. Разом із завідувачем відділу культури Всеукраїнського товариства “Просвіта” Елімою Бортнічук Ви започаткували в Києві відзначення на престижних сценах календарних свят та обрядів уже в нових умовах, заохотили до цієї справи чимало фольклорних гуртів.**

— Гортаючи сторінки історії товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка часів незалежності, не можна не згадати про такий вагомий напрям його діяльності на зламі тисячоліть, як проведення у столиці великих народознавчих вечорів не лише календарного циклу, а й родинно-побутового. Для багатьох вони стали справжнім відкриттям, адже глядач уперше побачив дивовижні обряди, забуті пісні й танці. Тоді постало нове завдання — підняти маловідомі пласти народної творчості, відтворити сценічними засобами найкращі зразки традиційної культури, показати їх глибинну сутність і виховне значення, уникнувши зовнішнього ефекту й розважальної функції (як це було раніше, за радянських часів). Нові часи вимагали нового мислення і нових ідей. Це був процес відкриття, засвоєння і творчого розвитку набутого минулого. Намагалися також підтримати живих носіїв національних звичаїв і обрядів не лише як фольклорні релікти, а й потурбуватися про засоби запису і трансляції того, що залишилося в побуті й пам’яті старших людей.

— **Творча співпраця ентузіастів “Просвіти” й Українського державного Центру культурних ініціатив дала плідні результати — вдалося залучити до реалізації цікавого проекту десятки самобутніх гуртів і виконавців. Хто конкретно надавав Вам допомогу в проведенні заходів?**

— Передусім долучився як організатор і консультант директор музею історії хліборобства в Тальному на Черкащині, етнолог, археолог і фольклорист Вадим Мицик, який вже мав досвід у справі відродження духовних скарбів у себе в районі та в області. З його допомогою і за сприяння керівництва району кияни побачили у виконанні фольклорно-етнографічного гурту

“Оріяни” Тальнівського будівельно-економічного коледжу обрядові вистави з циклу реконструйованих і поставлених ним на основі місцевого етнографічного матеріалу свят Сонячного Кола: “Красне свято Калити”, “Весілля Свічки”, “Золоте сьайво Колодія”, “Щастя жити в новій хаті” (входина), “Сьайво Свічки незгасне” (до 130-річчя товариства “Просвіта”). Це починання підтримали столичні бібліотеки, музеї, видавництва, навчальні заклади, а також науковці, інформаційні спонсори — газети, журнали, радіо і телебачення. Більшість просвітянських акцій відбувалася в історичному приміщенні колишньої Центральної Ради, нині Київському міському будинку вчителя, незмінний директор якого заслужений працівник культури України Лариса Мельник надавала нам всебічну підтримку впродовж усього часу, коли втілювали проект, що тривав з 1994 до 2000 року.

— **Хто ще брав участь в обрядових програмах? Адаже підібрати колектив з відповідним ре-**

пертуаром і яскравими регіональними особливостями не просто. Де і як їх знаходили?

— Запрошували фольклорні гурти з областей, якщо вони відповідали концепції нашого задуму. Зокрема, з Козелецького району Чернігівської області (програма “Вже весна воскресла”), Тернопільської й Чернівецької областей (Свято Маланки, Буковинське весілля), Васильківського району Київщини (“Зелена Неділя літо починає”), з селища Дашави Стрийського району Львівської області (“Свято Дівочої Долі”, “Великодні забави”) та ін. Допомогали фахівці з обласних центрів народної творчості, районних будинків культури, обласних об’єднань товариства “Просвіта”. Так, унікальну програму “Родина. Хрестини. Похрестини. Потретини” на вечорі “Щоб було дитя щасливе, щоб було дитя вродливе” за участю фольклорно-етнографічного гурту “Брикса” з села Бохоники на Вінниччині підготовлено завдяки старанням тодішнього заступника начальника обласного управління

культури, кандидата історичних наук Світлани Творун.

— **Які ще фольклорні гурти й театри було залучено?**

— Долучилося чимало столичних, переважно дитячих ансамблів, які орієнтуються на етнографічний матеріал і працюють у манері, наближеній до автентичного виконання. Це гурт “Дай, Боже”, учасник майже всіх програм нашого проекту, а також багатьох інших акцій, які проводить “Просвіта”, починаючи з 90-х років. Гурт має в репертуарі весь календарний річний обрядовий цикл. Це й дитяча студія “Берегинька” при театрі українського фольклору “Берегиня”, гурти “Крالیця”, “Любисток”, “Медуниця”, “Квітень”, “Мандрик” та інші.

Крім фольклорних, запрошували також професійні й аматорські художні колективи: академічний театр “Берегиня”, заслужений ансамбль пісні і танцю України “Дарничанка”, етнографічний хор “Гомін”, фольклорний театр “Кіцманчани” з Чернівецької області, культурологічне товариство “Вертеп” з

Тернополя, окремих виконавців, троїстих музик, народних майстрів, студії декоративно-прикладного мистецтва, шкільні гуртки.

Надзвичайно важливе завдання покладали на коментар, адже деякі забуті ритуали незрозумілі сучасній людині, їх потрібно тлумачити, аби глядач розумів, що відбувається на сцені. Коментарі надавали фахівці, а також незмінна ведуча Еліма Бортнічук, яка виявила артистичний хист, була органічною, вміла імпровізувати і спілкуватися з колективами й глядачами. Ми з нею заздалегідь писали сценарії, готували тексти афіш, програми, листівки, анонси для преси та радіо. Щоб відтворити справжню атмосферу свята, зробити його візуальним, у театрах брали декорації, а для програми “Ой зав’яві вінки та й на всі святаки” Еліма Петрівна домовилася з лісництвом і привезла цілу машину зеленого клечання. Сцена концертного залу “Золоті ворота” (це чудове приміщення біля Національної опери займають нині банківські структури і японський ресторан) була як справжня галявина — з кущами, квітами, гойдалкою, криничкою. Це незабутнє видовище.

Якби сільські колективи мали змогу частіше приїздити до столиці, то кияни побачили б у самобутньому виконанні чимало рідкісних звичаїв та обрядів, які, на щастя, збереглися.

Вечори широко висвітлювали журналісти, їх транслювали у засобах масової інформації, більшість матеріалу, записаного радіо і відзнятого телебаченням, перебуває у фондах. Так, завдяки старанням Оксани Прилипко, яка працює в музичній редакції Національної радіокомпанії, й досі звучать на Першому каналі фрагменти трансляцій, зроблених багато років тому.

З нагоди ювілею товариства “Просвіта” хочу висловити щире подяку всім, хто доклав зусиль, допомагаючи готувати і проводити просвітянські культурно-мистецькі акції. Це, зокрема, заступник голови Товариства Микола Нестерчук, письменниця Раїса Іванченко, Катерина Мотрич, етнологи Вадим Мицик, Микола Ткач і Ви, пані Надіє; фольклористи Ольга Мельник, Ніна Левицька, етнографи Романа Кобальчинська і Лідія Орел; хормейстери Леопольд Яценко, Микола Буравський, Ірина Якубовська, Петро Андрійчук, мої колеги-режисери, працівники “Просвіти”, Му-

Фольклорний гурт “Дай, Боже”

ЖИВІ РУЧАЇ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

зею народної архітектури і побуту, методисти Київського міського будинку вчителя, співробітники Українського дому та інші. Добрим словом варто згадати друзів, які відійшли у кращий світ, але залишили яскравий слід в наших серцях і в нашій спільній праці: світлої пам'яті поета Василя Юхимовича, письменника Федора Погребенника, композитора Володимира Конощенка, художнього керівника гурту “Оріяни” Тамілу Жученко, колишнього генерального директора Українського державного центру культурних ініціатив Михайла Бурая.

— В одній зі статей Ви пишете, що “Просвіта” починалася з фольклору. Які сьогодні йдуть процеси — його воскресіння чи замирання?

— Національно-культурне відродження — це складний і тривалий процес, проте віднедавна він гальмується. Це болюче нагальне питання не можна відкладати на безрік і пускати на самоплив. Якщо економіка і сільське господарство з часом обов'язково стануть на ноги, то живі ручаї народної культури, нашої духовної спадщини можна втратити назавжди; спогад про них залишаться у музеях, фондах і архівах. Тому попри труднощі, вкрай потрібно вжити термінових заходів щодо його збереження — час минає, з ним відходять старші люди, носії місцевих традицій, губляться і замулюються джерела народної пам'яті, фольклор стає масовою етнозабавою (подякуємо за це телебаченню, FM-станціям), еталонні вироби народних майстрів завдяки низькоякісному виконанню тиражуються і перетворюються на ширвжиток. Суцільна комерціалізація захоплює й наше народне пісенне багатство і поповнює репертуар виконавців нічних клубів і дискотек — в ефірі про це відверто говорять. Подивіться хоч би програму “Фольк-мюзик” на Першому Національному телеканалі, де естрадні “зірки” своїми примітивними обробками і недолугим виконанням, за деяким винятком, буквально знущаються з народної пісні. І на це неподобство на чолі з вульгарною ведучою дивляться присутні у студії прекрасні фольклорні й аматорські колективи, що приїхали з різних регіонів України. А зйомки і поїздки областями коштують чималі гроші. Невже не можна було їх використати раціональніше?

— Тож як врятувати і захистити наші фольклорні скарби? Яких кардинальних заходів, на Вашу думку, треба вживати? Які шляхи і перспективи розвитку традиційної культури?

— Бити на сполох, мобілізувати різні державні інституції (академічні, відомчі, вищі навчальні заклади), музеї, засоби масової інформації, товариства, спілки, фонди, центри, видавництва, студії звукозапису — їх десятки в столиці й сотні по всій Україні, — дотичні до фольклору, кобзарського, інструментального виконавства, народної хореографії. Слід об'єднати зусилля цих організацій і установ, щоб протистояти непрофесійному втручання у процес відтворення, аранжування і розвитку самобутніх зразків народної творчості. Якщо не зупинити цю стихію, то наша культура через кілька років перетвориться на суцільний “батьор”, повсюдно процвітатимуть шинкарсько-ярмаркові “шедеври”. Не варто запліщувати очі на ситуацію, що склалася у культурі, передусім на селі. Звичайно, треба рятувати

Фольклорна студія “Берегинька”

традиційну спадщину, яка в небезпеці, для цього вже давно можна було б створити заповідні зони, де зберігаються обрядово-пісенні релікти, охоронними грамотами забезпечити носіїв фольклору, занести унікальні жанри і їхніх виконавців до своєї рідної “червоної книги” (як у природі, де бережуть рідкісні рослини та звірів), заохотити цих вже літніх людей, адже вони здійснюють справжній подвиг — в океані антикультури зберігають у чистоті безцінні народні скарби, місцеві кореневі традиції й намагаються передати їх молодшому поколінню.

— Ви змалювали сумну картину: в це важко повірити, адже

люди працюють — і на місцях, і в столиці в наукових інститутах, і на кафедрах ВНЗ, у середніх спеціальних навчальних закладах. Є прекрасні фольклорні колективи, які беруть участь у всеукраїнських конкурсах і фестивалях, гідно представляють нашу країну за кордоном.

— Ідеться передусім про автентичну манеру виконання, яка досі далеко не кожному. Цей специфічний стиль характерний навіть не для всіх народів, тож українці можуть пишатися тим, що він ще подекуди зберігся. А на міжнародні форуми, як раніше, 30—20 років тому, так і тепер сільські самобутні

колективи — там, де вони ще існують, — майже (або й зовсім) не потрапляють. Справді, є чимало цікавих фольклорних гуртів, так би мовити, вторинних, та це далеко не автентика. Звичайно ж, триває величезна дослідницька і популяризаторська робота. Але її ніхто не координує, бракує системи у її пропаганді. В Україні нема єдиної державної політики збереження національної спадщини, як, наприклад, у Польщі, Хорватії, колишніх Прибалтійських республіках, в Росії, де розроблена урядом і втілюється в життя грандіозна програма національно-культурного відродження країни.

— Всеукраїнське товариство “Просвіта” і його об'єднання на місцях могли б чимало зробити для відродження автентики.

— Не хочу перебільшувати можливість Товариства, воно не вселишне, але творча, організаційна допомога, поради, консультації передусім селу, співпраця з місцевими органами мають бути конструктивнішими. Інтелігенція, яка гуртується навколо “Просвіти”, відповідальна за духовне здоров'я нації. Вона повинна стати на чолі її культурного відродження. Так, для “Просвіти” роботи дуже багато. Такими важливими гуманітарними питаннями, як збереження історико-культурної спадщини, патріотичне виховання дітей і молоді, пропаганда національних цінностей, охорона пам'яток історії та культури, на мою думку, мають займатися насамперед державні установи, а громадські організації — лише сприяти їм. Адже на самому ентузіазмі без державної підтримки далеко не поїдеш. Боляче говорити, але духовна руїна веде до катастрофи.

Розмову вела етнограф, письменниця
Надія ДАНИЛЕВСЬКА

Від редакції. Нам видаються слушними думки й побажання, висловлені у розмові фольклористів і етнографів Ольги Рутковської та Надії Данилевської. Можливо, почнемо з малого: назвемо всі фольклорні гурти, які є носіями національних звичаїв і обрядів. Просимо просвітян, а також авторів писати нам про фольклорно-етнографічні колективи, які діють на теренах України.

ВЖЕ ДЕСЯТЬ ЛІТ СПІВАЮТЬ «ХАРКІВ'ЯНИ»

Володимир ЛИСЕНКО,
академік, просвітянин

Пісня... Чаруюча, пишна, заклична українська пісня лине двічі на тиждень в Українському культурному центрі “Юність” у Харкові, де відбуваються заняття українського співочого гурту “Харків'яни” під орудою заслуженого працівника культури, професора Анатолія Зорика.

Колектив створила при Харківському обласному об'єднанні ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Лідія Зорик, що заснувала Український центр “Юність”. Зараз вона на громадських засадах активно працює оргдиректором гурту. До творчої праці у гурті долучився син Лідії Іванівни й Анатолія Семеновича Вадим, професійний музикант, лауреат багатьох конкурсів. Він займається аранжуванням та супроводом вокальних композицій колективу.

До урочистостей з нагоди 140-річчя “Просвіти” та 20-річчя відродження Товариства у Харкові співочий гурт “Харків'яни” запропонував яскраву мистецьку програму, якою привітав просвітян, представників громадськості та мешканців Харкова й області.

Десятиліття творчої праці співочого гурту “Харків'яни” мітці святкували у колі друзів, представників громадськості, просвітян. Учасники колективу одержали нагороду, а також привітання та найкращі побажання шанувальників їхньої творчості.

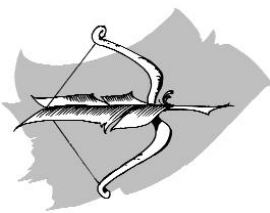
Рік у рік міцніє якісний і кількісний склад гурту, до нього долучаються патріоти України, шанувальники пісенної культури Слобожанщини. Серед співаків колективу — науковець, поет, укладач двох збірок “Співають просвітяни Харківщини” Віктор Грамма, учителька Світлана Філоненко, лікар-педіатр, просвітянка Людмила Кабатова, збирач і виконавець фольклору Віталій Неліпа, виконавець авторської пісні Володимир Поліщук, неперевершена виконавиця народних пісень Любов Тремполець, пошуковець-аматор, економіст Юлія Ширіна. Найбільше пишуться співаки Сергієм Замницьким, який уперше прийшов до гурту підлітком, співав у ньому, а зараз — соліст Харківського театру опери та балету.

Співаки нашого гурту доносять до загалу українську пісенну культуру попри те, що наш край зросійщено. До того ж, непроста матеріальна ситуація, жодна владна структура нас не підтримує. Тому намагаємося все створювати власними силами: костюми співаків, театральний реквізит. Приміщення для проведення репетицій надає Український культурний центр “Юність” завдяки Лідії Зорик, адже вона працювала там директором 35 років.

Щоб творчо розвиватися, колективу потрібна постійна матеріальна підтримка. Мріємо, що станемо ще активніше працювати — енергії нам не позичати. Адже гурт “Харків'яни” дає концерти на всіх загальнономіських заходах, часто виїжджає в райони області, буває у школах та вищих навчальних закладах, проводить лекції-концерти з історії культури Слобожанщини й України. Про нас знають не лише в області, а й у цілій країні, адже колектив — лауреат багатьох всеукраїнських конкурсів.

Вадим Мищик на святі “Весілля Свічки”

П'ЯТЕ КОЛЕСО ЛІТЕРАТУРИ?

Володимир РУТКІВСЬКИЙ,
письменник,
м. Одеса

Сьогодні світова дитяча література переживає справжній ренесанс. “Володар кілець” та Гаррі Поттер ось уже скільки років підкоряють серця юних читачів. У Великобританії у п'ятірці найкращих письменників — троє дитячих. Громадяни Росії більш як півстоліття навстоячки виспівують слова, написані дитячим поетом. У Швеції мало який письменник наважиться стати поруч з Астрід Ліндгреном та Туве Янссон. І зрозуміло, чому скрізь до дитячого письменника ставляться, як до дорослого, тільки ще краще. Адже в тих країнах підрастаюче покоління перебуває в центрі уваги суспільства.

Лише в нас усе, не як у людей. Дитяча література практично відділена від держави. Та й від своїх же “дорослих” колег доводиться чути зневажливе: “дитяча література? Це ж примітив на рівні “сонце-віконце”! Таким “цінителем” не займе нагадати, що в українській дитячій літературі працювали Микола Вінграновський, Григорій Тютюнник, Євген Гуцало, Василь Близнаць, Дмитро Білоус, Всеволод Нестайко, Анатолій Костецький, Віктор Кава, завдяки яким вона досягла висот воістину “срібного віку”.

І все ж дешиця в цій зверхності є. Після того, як наші класики пішли з життя, дитяча література враз якось обміліла, стала анемічною й несміливою. Замість того, щоб її підтримати, літературні керманічі пішли іншим шляхом. Шевченківський комітет анулював номінацію “Література для дітей”. На письменницьких форумах заявляють, що дитячої літератури в нас немає, таким голосом, начебто йдеться про бабу з воза. Дійшло до того, що комісія з питань дитячої літератури керівництво письменницької Спілки ліквідувало.

Найсумніше, що такому ставленню сприяють самі дитячі письменники або ті, хто себе такими вважає. 90 відсотків з них не мають ані найменшого уявлення про роль і значення дитячої літератури в суспільстві, не кажучи вже про якісь секрети літературної праці. Пройдяться школами, зазирнуть у бібліотеки — там безліч графоманських опусів, що їх нав'язали самопальні автори. І вчителі мусять пропонувати їх учням, бо іншого немає. Тож виникає думка, що саме ця макулатура і є справжньою літературою для дітей. І ми безпомічні виправити становище, бо ті самопальні автори одразу здіймають крик: а хто уповноважував вас судити, що в літературі добре, а що погано? І на нашу відповідь, що справжній літературний твір повинен мати ритм і риму, що він розвивається згідно з відповідними законами жанру, нам заявляють: це позавчорашній день, сьогодні література зовсім інша! Сьогодні подавай якнайбільше матюків і насильства на одиницю паперової площі. Тож гадаю, що саме тут і повинні сказати своє слово державні мужі, коли вони хочуть бачити Україну та її громадян людьми культурними й освіченими. А хто, як не міністерс-

тва сім'ї та молоді, культури та освіти повинні цим займатися?

Дитяча література — жанр специфічний. Дехто навіть стверджує, що ті, в кого бракує уяви, йдуть в дорослу літературу, а в кого вона є — залишаються в дитячій. Інші доводять, що дитячий і дорослий письменник однаково кричать “Гоп!”. Проте якщо після цього “дорослий” письменник забуває про все і гірко роздумує над тим, куди він “вляпався”, то “дитячому” треба конче добігти до кінця, інакше юний читач його не зрозуміє...

Але щось не видно, аби література для дітей в Україні якісно відрізнялася від дорослої. А коли хтось і хоче написати краще, то не знає, як це зробити. І як результат — сьогодні в творах для юного покоління переважає поверховість, нудна сентенція, недолуга повчальність. Та якщо віднайти юного читача від його ж літератури, від гри, фантазії, казки, — тим самим нищиться читач взагалі. Бо той, хто не звик до читання змалечку, не читатиме і дорослим. А це призведе до деградації української нації...

Тому сьогодні всім зацікавленим варто не плакатися з приводу незадовільного стану української літератури, а повести розмову про те, як нам підняти її авторитет у суспільстві. Зрештою, хочеться дочекатися, коли про того чи іншого письменника казатимуть: хороший він письменник, всі премії завоював. Ось тільки для премії Лесі Українки кишку затонку має!

Із чого починати? Мабуть, із себе самого. З автора, критика, видавця, редактора. І не з того редактора, який за гроші пропустить все що завгодно, а того, хто в роботі з авторами користується найвищими пріоритетами. І такі редактори в нас уже є. Я, наприклад, захоплений рівнем редагування блискучого поета і видавця Івана Малковича. Як тонко він відчуває фактуру твору, як делікатно і непомітно, на якомусь молекулярному рівні вміє поправляти автора! У той же час він надзвичайно вимогливий і непоступливий. Малкович — чи не єдиний, хто сьогодні прагне піднести українську літературу для дітей до європейського рівня.

Проте чекає, доки у нас з'являться нові Малковичі й почнуть правити нас, не варто. Письменник повинен підняти планку вимог до себе. Йому слід пам'ятати, що головне в творчості — смак і прагнення самоудосконалюватися. І що більше у нас буде яскравих, неординарних, в доброму розумінні агресивних дитячих письменників — тим краще й для самої дитячої літератури, а отже, й для читача.

І вони в нас є. Від книжки до книжки підвищують рівень майстерності киянки Зірка Мензатюк та Леся Воронина, Галина Малик з Закарпаття, Сашко Дерманський з Київщини, Марина Павленко з Умані, вихором увірвався в дитячу літературу Олександр Гаврош з Ужгорода. І їм є з кого брати приклад: працює в ім'я розвитку української мови та літератури (особливо для підлітків та юнацтва, Михайло Слабошпицький, все ще вражає своєю творчою енергією чи не останній з

Фото Ксенії Гладшевої

представників “срібного віку” дитячої літератури Анатолій Качан.

І все-таки цих імен недостатньо, щоб вона стала повноцінною. Досі чекає на своїх лицарів драматургія і поеми для дітей, майже немає великої прози. Мабуть, тому, що тут окрім натхнення, терпіння та витримки, потрібні ще й знання бо-дай основних законів творення багатоформатного твору. А де цього навчитися? Тож нам потрібно частіше зустрічатися, нам потрібне своє “Слово і час”. Але доки його немає, могли би прийти на допомогу журнали — “Дніпро”, “Дзвін”, “Кур'єр Кривбасу”, “Березіль”. Було б добре, якби там запрацювали дитячі сторінки, де не лише оспівували б сонце-віконце, а й друкували аналітичні матеріали. Було б непогано, якби дитячі письменники розповіли про принади дитячої літератури студентам відділення літературної творчості Національного університету... Адже можуть багато розповісти про тонкощі письменницького ремесла Всеволод Нестайко, Борис Комар, Михайло Слабошпицький, Анатолій Качан. Потрібна всеукраїнська дитяча газета, потрібні тісніший контакт з міністерствами культури та освіти. Бо ж справа у нас спільна, а ось порозуміння між нами бракує.

Проте не все так погано. Після тривалого замовчування до дитячої літератури повертаються обличчям провідні українські критики В. Панченко, Г. Клочек, О. Слоновьська. Їхня оцінка, їхнє авторитетне слово конче потрібні. Бо коли письменник сідає за стіл, йому байдуже, що про нього думають і чого від нього чекають. Йому потрібно висловитися, інакше невисловлені почуття задушуть його. А вже суспільство вирішує, чи потрібен йому цей твір. І тут саме критикам належить провідна роль.

Непогана ситуація і з видавництвами. Коли в радянські часи мали одну “Веселку”, то нині в царині дитячої літератури працюють десятки видавництв. Серед них “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, “Махаон”, “Видавництво Старого Лева”, “Теза”, “Ярославів вал”. Дедалі гучнішає інтернетівський голос “Літакценту”, улюбленого дітища Володимира Панченка.

Досі тривають суперечки, повинен чи ні дитячий письменник заглядати перед юним читачем. Вважаю, що “впадати в дитинство” не треба. Але зважати на вік вкрай

потрібно. І тут дитячому письменникові доводиться набагато важче, ніж дорослому. “Дорослим” письменникам притаманна одна манера оповіді — для тридцятилітньої і для сімдесятилітньої людини. А ось дитячому... Скажімо, трирічна дитина любить ламати речі, щоб дізнатися, що ж воно там, всередині. Слово для неї — цяцька, яку треба розкласти на складові. І письменникові, коли він хоче, щоб його зрозуміли, треба це враховувати. Він мусить перевтілитися в дитину, він теж повинен гратися зі словом, розкладати, показувати його у несподіваному ракурсі, надавати йому первісного змісту. І перевтілюватися він мусить не раз і не два, бо ж у чотирилітньої, семилітньої й п'ятнадцятилітньої дитини різні світи, різні обрії, різні здатності до світосприймання. Проте це багато з нас це вміють?

Сьогоднішня українська дитяча література має відмінні ознаки від літератури вчорашньої. Юний читач не сприймає довгих описів і нескінченних ліричних відступів. Його приваблює кінематографічна стрімкість сюжету, лаконічна, майже афористична оповідь, українська сутність, гумор. Без останньої деталі будь-який твір йому нецікавий.

Загальновідомо, що для того, аби влучно вистрелити, треба добре прицілитися. І тут є в кого повчитися. Я щиро вражений тим, як, ще не написавши першого тому своєї Поттеріани, Джоан Ролінг вже чітко, дає окремих деталей уявляла, що саме буде в другому, п'ятому, сьомому томах. Ось воно, справді фахове ставлення до роботи!

У дитячої літератури є два могутні крила: історія і фольклор. Переконаний, що наша історія не гірша за французьку чи англійську, не кажучи вже про американську або російську. Згадаймо про поразку перського царя Дарія в наших причорноморських степах, про героїку княжої доби, про Грюнвальдську битву, про Сині Води, згадаймо бо-дай про наше славне козацтво! Які постаті, які події, які пристрасті все ще чекають на біографів та художників! До речі, дехто вже скористався з цього. Наприклад, всесвітньо відомий говардівський варвар Конан-завойовник родом з Кіммерії, себто протоукраїнець. А ми, на жаль, все ще мовчимо. Лише Олександр Гаврош з Ужгорода видав дві блискучі веселі й глибоко національні історичні повісті: “Неймовір-

ні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу” та “Пригоди тричі славного розбійника Пинті”, започаткувавши у львівському “Видавництві Старого Лева” серію “Українська сила”. Судячи з намірів автора, ця серія матиме довге життя. І дуже хочеться, щоб до історичних екскурсів пана Олександра так само успішно приєдналися і його колеги, імена яких поки що невідомі.

Український фольклор теж нічим не поступається творчості найдавніших народів планети. Як цю скарбницю використовують наші дитячі письменники? Майже ніяк. Сліпо спуючи за модним нині у світі напрямом “фентезі”, вони без особливого успіху сушать свої мізки над створенням всіляких абстрактних, аморфних створіннячок, які не приносять слави ні собі, ні своїм творцям. Вони забули, або ще й не втямили, що шлях до європейського визнання народжується лише на національному ґрунті. За прикладами ходити недалеко. Туве Янссон прославилася тим, що показала всьому світові мумі-троллів зі своїх національних казок. Астрід Ліндгрено оселила свого Карлсона на стоцьольмському даху. Гаррі Поттер чи гобіти виростили на щедрому ґрунті англійського фольклору. Проте не чути, щоб подібне створили наші умільці пера та комп'ютера. А в нас повнісінько своїх перелесників, потерчат, Охів, Віїв, лісовиків, русалок, домовиків, Коців Безсмертних, які аж просяться у національну літературну казку.

У літературному житті назривають, та вже й назріли, важливі події. Торік Львівський форум вирішив розділитися на дорослий і дитячий. Дехто вважає, що керівники скористалися принципом “баба з воза”, проте я підтримую це рішення. Нашій дитячій літературі вже до снаги стати кораблем далекого плавання, а письменникам немає рації поодинокі триматися на плаву — їм вигідніше скласти екіпаж цього корабля. І не лише на форумі, а й у повсякденному житті. Бо хтось повинен добиватися відновлення номінації “Дитяча література” в Шевченківському комітеті, ходити по міністерствах, захищати інтереси дитячих письменників перед владою і суспільством. Настала пора для об'єднання дитячих письменників, художників та видавців — усіх тих, хто дає про духовний рівень підрастаючого покоління.

Адель СКОВРОНЕК
Малюнки **Марії ГРИСЮК**

Того дня Жайвір уперше побачив сніг: доокіл біло-біло! Жайворове поле з густими кушчками трав спить під холодною ковдрою.

“Кудись і Сонце сховалося — не вигляє. Як тут не сумувати? Було так тепло й гарно...” — Жайвір обтрушує сніжинки, що обліпили його. Розпушує пір’ячко. Розчісує і підбиває ніжний підпушок. Розправляє вохристо-буруваті цятки на крилах. І знову мережить ніжками сніг.

“Десь отут були кушчки бур’яноц і високі трави зі смачним насінням... Нумо, пошукаю”, — дріботить засніженим полем малий пухнастий Жайворонок.

Аж тут як на гарний спомин — матусина порада: “В люті холоди, Жайвороночку, тримайся побіля людських осель. Там, на стежках-дорогах, можна знайти хоч якісь їстівні крихти...”

“Сю-і-р-сю-і-р-сю-і-р-р...” — лється його пісня над сніговими заметами. Та й зупинилась на узбіччі дороги. Жайвір побачив: ондечки, з-під волохатої снігової шапки стримлять верхівки лободи. А там, далі — кущик осоту... Як він зрадів їм! Ху-тенько зіп’явся на ноги і вже видзьобує з бадилля насіння. Холодний вітер напинає й прочісує кожну його пір’їну. Збиває з ніг, але вони у Жайвора невисокі, й він стійко тримається на землі.

Зима невгавуче сипле й сипле густою порошею. За якусь мить жодного кущика з насінням бур’яну вже не видно. Стримлять лише поодинокі стебла осоту, лободи і цириці... Жайвір хитається у сипких глибоких снігах і з усіх сил перебирає ніжками. Не обминає жодної билинки, вишукує й визирює дрібні, як зерня маку, насінини. Невдовзі його вбрання геть змокріло. Пір’ячко скуйовдилось, збилосся й не гріє. Чепурний чубчик на голові ніби вишило памороззю й інеем. Зима лютеє дуже — сміється холодним колючим сміхом...

Крихітне тільце Жайвора аж тремтить. “От-от замерзну!.. Згиблю з голоду! Хотів навесні всьому світові подарувати свої сопілкові мелодії! Та зараз мені самому хоч би якусь зернинку й дрібоньку тепла...” — ледве-ледь перебирає лапками Жайвір. А тріскун-Морозище тріщить! Заплітає білим павутинням візерунчастого інєю кожну травинку. “Де ж порятуватися?! Куди бігти?” — не знає Жайвір.

Ненароком натрапляє на темну відтінку — округлу галявку без снігу: тут, — де він спав під кушчками трави влітку, — глибоко під землею люди поклали великі товсті труби з гарячою водою, а на землі, вгорі, — чавунний круг. Став на нього Жайвір і... тепло відчув! Спинився — присів спочити.

“Справді, тепленько! — радіє пташина. — І ніжки погрію, і пір’ячко обсохне...”

Тут і вкрила б Жайвороночка своїм крилом ніч, якби...

Звідки не візьмись — на цю теплу галявку й собі мостяться аж три велетенські потвори: одна — чорна, друга — брунатно-сіра з білими яблуками на боках, а третя, наче та лисичка, — руда і вушка тримає вгору. Причаївся Жайвір. Та про всяк випадок спитав:

— Ви хто?..

— Бездомні Песики, — чути глухий мідний бас і голодне скімлення: — Гарр-рр! Що там за дрібноста пищить на нашому лігвиську?! Киш звідси, поки жива!..

Бідолашний Жайвір не знав, що тут чиєсь зимове лігвисько. Злякався і — шасьт у дірку, під той чавунний душник.

ЯК ЖАЙВІР СОНЕЧКО ШУКАВ КАЗКА

чок, що на землі лежить. А там, унизу, іще тепліше!..

“То може, тут, як у своїй домівці, й сховалося Сонце?” — роззирається Жайвір. Та розчісує-чепурить пір’їни-пушинки.

Обігрівся. Стає кругленьким. Укривається пухнастою перинкою із пір’ячка. Зімкнув стомлені очі. Спить. Лише темна зимова ніч не заснула — брхохається по груди в заметах. Носить сніг...

І сниться йому золоте Сонце, ласкаве й лагідне. Велике — на всьєне небо!.. Під його блакитною банею внизу — смарагдове Жайворове поле. У запашному духмяному різотрав’ї — всіляке насіння. “На всю зиму”, — тішиться уві сні пташка.

Тут зненацька, мов з-під землі, взялися страхітливі двоногі людські потвори і відні-

її володіння. Та ще яка бешкетниця і витівниця! То приміряє свої пухнасті шапки на дерева й куці. То одягає на них товсті шуби. То, ніби жартома, вкриває докільля волохатими ковдрами. А потім довго кужелить у шаленому білому танці — крутить віхолами і заметілями, свище бурунами... І тоді мусимо летіти по насінню ясенів і кленів, вишукувати ягоди тут, у калинових гаях і на горобинах, що рясніють червоно, як на мистинки дорогих коралів.

Рік у рік, не день і не два ми в дорозі; навіть Сонце ледь устигає за нами. А коли вже натомились і котяться за край Землі — на спочинок, сідає на наші крилецька й підфарбовує пір’я; а ніч на тім’ячко нам кладе свій чорний оксамит і... — показує красень-Снігур червоний жилет і голубувато-попелясту сіру хусточку на спині. І нахиляє до Жайвора гілочку горобини: “Скуштуєш ягід?... А ми подаруємо і тобі таке, як у нас, барвисте вбрання”.

“Дякую, — каже Жайвір, — але ніколи не сідаю на дерева, як ви, Снігурі або Дятли, Синиці, Чижики, Чижики, Сойки, Щиглики... Хоч і співаю високо-високо в небі, та живу лишень на землі. Тут, серед трав, — і хатинка моя... У своїй сірій, з бурштиновими цятками, одяганці спритно й легко ховаюся в травах: притулюся під кущиком бур’яну — ніхто й не помічає. Ліпше, Снігурчику, попроси Сонечко, як сидатиме на твої крильця спочити, щоб швидше тепло посилало на наші гаї й поля мої рідні, милі та любі”.

Якось на світанку Снігурі-мандрівники подалися у свої дрімучі, лапаті ялинові ліси, бо пора їм уже там гнізда вити. Ось летять вони далекими світами й скрізь дорогою розсівають плоди горобини та дрібні калинові сердечка. І дарують Сонцю сонати Жайворових пісень.

Почуло Сонце сріблясту сопілку Жайвора, усміхнулося радісно, та як ударить у свої цимбали! І сліпучо, ніби повинню діамантів, заіскрилися сніги!

Світла стає більше, а день довшає. У відлигу з дерев, з горобини, де стрівся зі Снігурами Жайвір, — “крап... крап... крап...” То подає свій голос весела весняна Бурулька. Торкнеться її сонячний промінь, як раптом — “трісь... трісь! Трісь!” — падає вона на мерзлу землю, дзвінко розсипаючись кришталевиими льодинками-бризками.

Блисне промінчиком Сонце й одним оком зазирає в маленьку калюжку...

Тішиться Жайвір: Сонце на літо уже повертає!

І летить — поля будити: “Сю-і-і-р! Сі-ю-і-і-ї-ї-ї-ї-ї-ї-ї-ї!”

Ще лиш мить. Все спатиме у хаті.
Рушники на стінах шепотять.
Тіні по кутках стоять чубаті...
Ніч у нас у хаті буде спати!

ДЕ ЖИВЕ ДОБРО

Запитав я якось в нені:
— Де добро живе?
— Там, де гілочки зелені,
Де ріка пливе.

Запитав я в свого тата:
— Де добро шукать?
— Де кульбаби волохаті
Полягали спати.

Я тоді подумав згодом:
— В кожному із нас.
В потічку, де тихі води,
В школі, де мій клас.

У саду, що дише сонцем
У ранкову мить...
Тож відчиню я віконце —
Хай вітрець влетить.

Ну а ще в моєму серці,
У моїй душі.
Я добро черпав з озерця,
З тихих споришів.

І тому добра краплинку
Вам віддати рад.
Тож приходьте на хвилинку
По добро у сад!

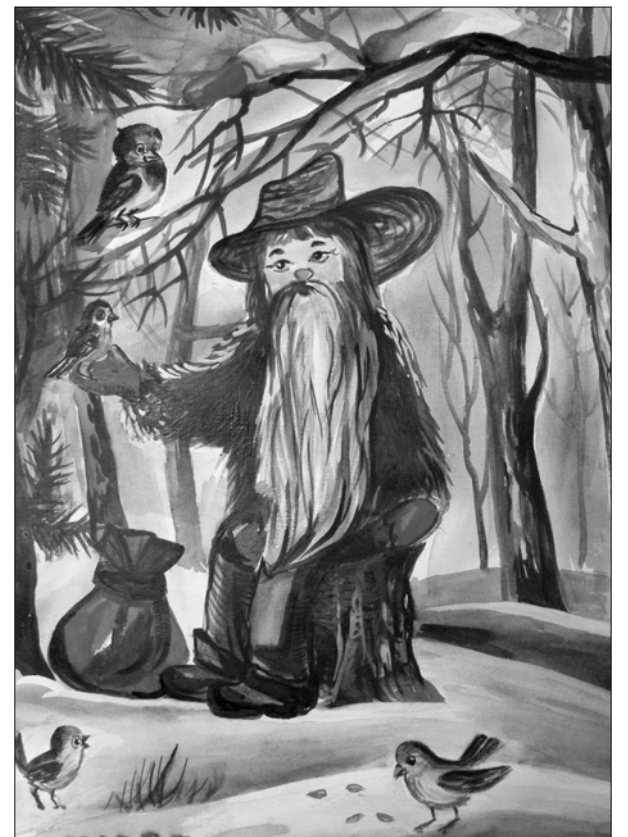
Ігор ЗЕЛІНСЬКИЙ,
13 років, с. Майданець,
Черкаська обл.

НІЧ

Вечір ніч припрошує до хати.
Двері, чую, “ох” собі та “ах”.
Ніч, напевно, скоро ляже спати,
Бо вже мила ноги в споришах.

У кутку у нас під образами
Спатимуть тихенько цілу ніч.
В хаті сні загроюють возами,
Розгойдають нашу сонну піч.

Спатимуть і стіл, і підвіконня,
Зошит, ручка, синій олівець...
Застогнав поріг собі спросоння,
В каганця погас давно терпець.

мають у Жайвора поле! Копають глибокі ривчачки, квітучі трави піском і камінням засипають. А там, де ще зеленіють уцілілі шовкові острівці, виривають траву з корінням.

“Лишенько — жодної травинки і кущика! Не шанують і нищать красу?! Де ж гніздечко звити?!” — голосить і летить світла сумна пісня Жайвора.

Звідтоді так і зосталися між небом і землею Жайворові сонати, а сам пісняр — на білому пустирищі...

Аж здригається з ляку вві сні й розплющує оченята.

Надворі хурделить. Виє завірюха. Студено дихає зима.

“Ой-ой! Усі стежки замела холодна зимова хуга! — обтрушує й обтрушує сніжинки зі своїх крилець Жайвір. — Полечу шукати Сонце, щоб сніги розтопило”.

І тільки-но злетіє, як закружляла білими мухами зимова хмара й затулила від Жайвора небо і землю.

Самотньо Жайворонку. Лиш пісенька його сплітається з голосами вітрів і заметілі.

Та якось підглянув Славко, де Жайвір гріється, й щоразу насипає там, на проталинці, купки пшоно й вівсяних пластівців, насіння бур’янів і трав, які зібрав за тепла. Весело снідають Жайвори, Повзики, В’юрки й Синиці.

“Сю-ї-р”, — озивається до Славка Жайвір; неначе крапочка, коротка та зимова пісенька, що пташиною мовою означає: “Спаси’ Бі...”

Несподівано десь ніби у флейту свиснуло — і покотилися Жайворовим полем сріблясті нотки. І з невисокого дерева горобини засяяли живі, рум’яні Сонечка...

“Ніби схожі на велике Сонце, — тішиться Жайвір і прохає: — Люби Сонечка, киньте по снопочку золотих променів, і зима побіжить струмками; і пісня полетить над полем, і рясо вкриється воно травами й квітами!..”

“Але ж ми — не Сонечка...”
“То, може, ви — його діти? Такі самі малиново-червоні, яким буває у надвечір’я Сонце, коли спускається за обрій спати...”

“Ми — Снігурі-мандрівники!..”
“То ви здалеку залетіли сюди?”

“Із тих країв, де живе володарка Зима. А вона там така холоднюща, що й Сонце обминає

ВІДЛУННЯ УСІХ СВІТІВ

Ганна КОЗАЧЕНКО,
член правління
Українського фонду культури
Фото автора

Сьогодні плакат як жанр образотворчого мистецтва переживає далеко не найкращі часи, тож виставка, яку підготував Валерій Вітер саме в цьому жанрі, викликала чималий інтерес, насамперед до тих зразків, які поєднали філософську й психологічну глибину та влучність у лаконічних образах. Як зерня про всю рослину, несуть вони інформацію про страшний історичний пласт, який і досі болить нашому народові. Ідеться, зокрема, про серію, що віддзеркалює суть голодоморів, які переполовинили населення України в ХХ столітті.

У Національній спілці художників на ювілейну виставку митця закордонні шанувальники його таланту надали ті плакати, які зосереджують увагу на основній професії Валерія Вітра — соліста популярного гурту “Кобза” (тепер “Кобза Original”). Бо не самий лише голос — уся душа його співоча. Хоч саме завдяки гастрольній діяльності художник багато мандрував світом. Його чіпке мистецьке око, незмінно доброзичливе, у несподіваних ракурсах представляє нам, глядачам, риси багатьох столиць і, зокрема, нашої власної — Києва.

Галерея “Неф” Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника відкрила для багатьох Валерія Вітра — не плакати, а тонкого лірика. Виставка акварелей “Відлуння” насичена такою радістю життя, що відкриваються не тільки очі, а й серце. Наша замулена політикою і різноманітними кризами свідомість знову по-

чинає бачити незнищенне — красу, яка незмінно існує поряд із неподобствами, вчиненими людиною.

Валерій Вітер легким рухом пензля (в техніці акварель на мокрому папері) відкриває квітучі куточки Лондона, бо в туманному Альбїоні кав’яреньки просто неба оповиті плетивом квітів. А міст через Сену в Парижі буває притуманений, як наші кийські мости через Дніпро. У Канаді Валерій Вітер бачить верхівки гірського кряжа, наче відділені хмарами від підніжжя, де туляться будиночки, такі подібні до простеньких споруд навкруги Києва, коли ще заможний несмак сучасних особняків не спотворював приміську зону.

І — дивина: дзвіниця Києво-Печерської лаври взимку, навесні, влітку й восени, вранці, вдень і ввечері щоразу інша. Такої серії, якщо не зраджує пам’ять, з художників не робив ніхто.

Під білим склепінням галереї “Неф” відлунням співочих мандрів художника постають сповнені сонячних акордів і соковитих барв краєвиди, які знову збуджують любов до рідного краю у душі глядача. Ось білоколонна альтанка Глібова в Седневі серед строкатого листа дерев і квітучих трав на пагорбі. А й справді — “стоїть гора високая, попід горою гай”, і художник споглядає цей куточок рідної вічності, яка зосередила для людини усе найкраще.

Серед кількох невеликих галерейних залів “Нефу” на виставці акварелей Валерія Вітра виникає чітке усвідомлення єдності світу і того, що люди залежать одне від од-

ного, бо цілісне усе людство. Серед лірики реальних краєвидів однак існує виставка у виставці — великий цикл “Подорожі уві сні й наяву”. Тут знову з’являється знаковість, притаманна Вітру-плакатисту. Але вже не ментальні, а дуже чутливі, іноді навіть чуттєві враження від його зустрічей із різними містами дають змогу безпомилково вгадувати імена тих міст, хай навіть відомі вони нам хіба що з телевізійних екранів.

Майже полуденне світло над болітцем в середній зоні колишньої Русі, фіолетові тіні на снігу в карпатській Гуті, Лаврська дзвіниця над вічним Дніпром... Ці акварелі Валерія Вітра просвітлюють душу без повчань і нотацій. Бо хоч би де була людина, хоч би якими континентами мандрувала, душа її квітне на рідній землі. Усі ті прості істини виринають із глибин серця в галереї “Неф”, якщо тільки призупинитись глядач і тихо роздивляється: а що ж побачив по всіх містах художник Валерій Вітер...

«КОБЗАР» В УФІ

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин

Міжнародний семінар “Удосконалення предметів українознавчого циклу в загальноосвітніх закладах Російської Федерації” відбувся в м. Уфі. Його організував директор Уфимської філії Московського державного гуманітарного університету імені Михайла Шолохова кандидат історичних наук Василь Бабенко за участю декана філологічного факультету Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя кандидата філологічних наук Олександра Забарного та спеціаліста Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Олени Петрик.

Емігрант у третьому поколінні, Василь Бабенко, пам’ятаючи про своє коріння з Чернігівщини, зберіг українські переконання, культуру

та мову і передав їх своїм дітям та онукам. Як співголова науково-культурного центру українців Башкортостану “Кобзар” він активно підтримує і пропагує українські християнські цінності через освітні дошкільні та шкільні заклади, недільні школи, виставки, видавничі проекти. Вже понад десять років в очолюваному В. Бабенком ВНЗ готують кваліфіковані кадри для викладання української мови та літератури в загальноосвітніх школах.

Філологи з Ніжина разом з колегами з Херсонського державного університету та Національного університету “Львівська політехніка” були приємно вражені тим острівцем української духовності, який побачили у чужомовному середовищі на тлі мусульманської культури. Після прочитаних лекцій вони побували на уроках, ознайомилися з живописними і художньо-декоративними виставками, з цікавістю оглянули історичні пам’ятки столиці Башкортостану.

За підсумками семінару підписано угоди про подальше співробітництво між українськими та російськими ВНЗ.

Василь Бабенко, Олена Петрик та Олександр Забарний на виставці “Християнські цінності очима дітей”

РАРИТЕТИ З ФРАНЦІЇ

Ще з дитинства француз Серж Гетц у серці з Україною. З далекої Франції він привіз унікальні матеріали доби Української Народної Республіки — тогочасні видання, рукописи, карти, книгу спогадів голови уряду УНР Володимира Винниченка “Відродження нації”, перше видання, том III, кілька книжок, присвячених дипломатичній активності УНР на Паризьких мирних переговорах 1919—1920 років.

Більшість переданих матеріалів доповнять колекцію Музею Української Народної Республіки, відкриття якого заплановано на 22 січня 2009 року — до 90-ліття Акта Злуки — в історичному приміщенні Української Центральної Ради, нині Київський міський будинок вчителя.

Раритети з вдячністю прийняв в. о. голови Українського інституту національної пам’яті академік Ігор Юхновський.

Як зазначають в УІНП, це один із перших відгуків світової спільноти на заклик підтримати створюваний Музей УНР у Києві.

Ексклюзивне інтерв’ю для “Слова Просвіти” дав гість із Франції Серж Гетц.

— Що спонукало Вас, громадянина Франції, до такого шляхетного вчинку — подарувати свою унікальну колекцію?

— З дитинства, — задумливо згадує месьє Серж, — мама співала мені українських пісень. Адже родом вона із Сумської області. Другу світову війну мої майбутні батьки кряжили в Німеччині: мама як остарбайтер на заводі, а тато — військовополонений француз — на фермі, що недалечко. Так вони й познайомилися, потім одружилися.

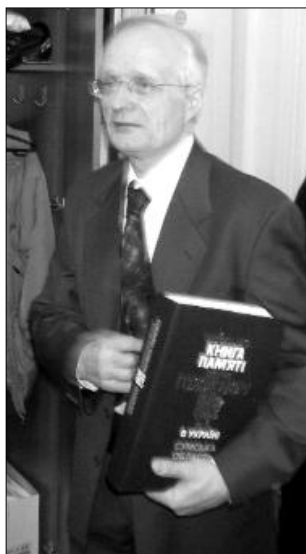
Пам’ятаю, з дитячих років батько читав Винниченка французькою мовою, а ма-

ма багато розповідала про Україну. Звідтоді я став цікавитися українською мовою, піснями, історією... Але згодом усе життя працював викладачем російської мови.

Ще захоплююся старовинними книжками, зокрема українськими: колекціоною їх. Тому частенько ходжу по книгарнях.

— У Франції чимало книжок українською мовою?

— У нас в Орлеані є великий “блошиний ринок”. Щастить купити щось із рідкісних книжок. Особливо цікавлюсь усім, що там буває про Україну. Інколи трапляються

справжні раритети — якщо ретельно пошукати.

Тепер свій скарб, із власної колекції, вирішив передати для українського музею, який незабаром відкриють у Києві. Заради цього й приїхав в Україну з Парижа.

А з собою у Францію повезу подаровану мені “Книгу пам’яті Сумської області”, звідки походить рід моєї мами, яка, крім лихоліть війни, пережила в Україні Голодомор 1932—1933 років.

— Чи будете й надалі передавати рідкісні документи музеєві?

— Звісно, якщо трапиться щаслива нагода придбати щось рідкісне, завше намагатимусь стати корисним Україні.

Спілкувався
Святослав МІЗЕРНЮК
Фото автора

«АПОСТОЛ» ВІД НЕВІДОМОГО МЕЦЕНАТА

Унікальну щедрість виявив меценат, який захотів залишитися невідомим, — він презентував Острозькій академії фоліант, що його експерти оцінили у сто п’ятдесят тисяч доларів.

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.
Фото автора

Ідеться про “Апостол”, виданий Іваном Федоровичем 1574 року. Точніше, про примірник, переписаний ченцями на початку XVII століття. “Апостол” 1574 року, або “Діяння та послання апостольські” традиційно вважають найдавнішою датованою книгою, надрукованою на українських теренах. Як відомо, видав книгу першодрукар Іван Федорович (Федоров) власним коштом та на пожертви, зібрані серед багатого люду. Цікаво, що робота над виданням тривала з 25 лютого 1573 року до 15 лютого 1574-го.

Вочевидь, не менше тривало переписування “Апостола”, яке здійснили ченці на замовлення Почаївської лаври. За три століття книга пройшла нелегкий, страдницький шлях. Пережила війни, забуття, атеїстичну наругу. А в кінці минулого століття потрапила у приватну колекцію. Втім, перебувати у ній раритету судилося

недовго. Колекціонер, побувавши якось у Національному університеті “Острозька академія” і побачивши старання щодо створення бібліотеки стародруків, подарував реліквію навчальному закладу. Киянин свій вчинок мотивував так: “Продавши цю книгу олігархові, я міг би значно поліпшити свої житлові умови, але серце підкало: книга має слугувати не одній людині, а суспільству. Тим більш, коли до неї тягнеться молоде покоління, як в Острозькій академії. Тому я саме цей навчальний заклад обрав для благодійництва”.

— Переписний “Апостол” зробив нашу колекцію стародруків унікальною, — стверджує керівник Науково-дослідного центру вивчення музейної спадщини Національного університету “Острозька академія” Світлана Дарчик. — Колекція

покликана продовжити славу традиції академії як першого вищого навчального закладу східнослов’янських народів. Бо тут, скажімо, у 1580—1581 роках було створено найвидатнішу книгу Івана Федорова, шедевр тогочасного друкарства — Біблію Острозьку. Потім з’явилася величезна бібліотека з латинських, грецьких і церковнослов’янських видань (130 з них зберігаються в Центральної науковій бібліотеці ім. В. Вернадського). Як свідчив сучасник Симон Пекалід, 1600 року в Острозі “квітне бібліотека, зібрана немалим трудом”. Зараз у нас схоже книжкове відродження. І приємно, що справи долучаються меценати, як добродій з Києва, що подарував “Апостол”. Закономірно, що фоліант взято під особливу охорону — найсучаснішу й найнадійнішу.

«СЬОГОДНІ СПЕКТАКЛЬ СЕРЬОЗНИЙ, НЕ ДЛЯ РОЗВАГИ»

Катерина СТЕПИКО

Це було перше, що я почула, зателефонувавши до театру “Дах”, коли записувалася на виставу “Пролог до Макбета”. І справді, більшу дурницю годі й вигадати: ходити до театру заради веселощів, щоб “приємно провести час”. Ми ж не ходимо у мистецькі галереї, щоб посміятися або розслабитися, ми прагнемо до чогось доторкнутися. До чого саме, сформулювати важко, адже мистецтво не пояснюється раціонально, але цей процес культурного збагачення вкрай потрібний освіченій людині, бо без нього повноцінне життя неможливе.

Київський центр сучасного мистецтва “Дах” і є тим рятівним ковтком повітря для мислячої аудиторії. Театр відкрив 12 листопада 1994 року Влад Троїцький. Вже з самого початку це була не академічна установа, в якій керуються усталеними й загальноприйнятими традиціями. Характерною рисою “Даху” став пошук: акторів, які володіють не тільки дипломом державної театральної інституції, а насамперед духовністю та професіоналізмом; тенденцій, яким властива стійка життєва сила й актуальність, а не замшлість та зашкарублість; форми, що об’єднала б архетипи, якими насичена культура ук-

раїнського народу з надбанням Шекспіра. І зараз, після чотирнадцяти років, можна сказати, що всі поставлені завдання було блискуче виконано.

З успіхом здійснили проект “Україна мистична”, до якого увійшло три вистави: “Пролог до “Макбета”, “Ричард III. Пролог” та “Король Лір. Пролог”. Досі “Макбет” залишається єдиною виставою, яку показали українці у Лондоні в “Барбікан-центрі”. Приємно, що вистава отримала такі схвальні відгуки лондонських критиків: “Це Макбет, але не той, яким знаємо його ми. Я бачив свого часу деякі доволі оригінальні шотландські постановки п’єси, але жодна з них не була настільки непередбачуваною й такою неочікувано-еротичною, як ця незвичайна й дивовижна вистава з України. Ніхто не уявляв, що українські актори прийдуть з таким незбагненим Макбетом”. “Троїцький зосереджується на сутностях, архетипних елементах п’єси, створюючи ритуалізовану виставу,

використовуючи танці, маски та музику і розповідаючи історію в атмосфері, наближеній до трансу. Троїцький каже про свою віру в театр “інтелектуальної клоунади, містерії, ритуалу та необарочної естетики, театр як засіб духовної самореалізації. Результат — чарівна сюрреалістична постановка Макбета, не схожа на жодну з шекспірівських постановок, яку ви коли-небудь бачили”.

З не меншим успіхом набирає обертів художньо-аудіовізуально-театрально-літера-

турно-філософський проект “1-й Міжнародний фестиваль мистецтв “ГОГОЛЬFEST”, започаткований 2007 року. До його здійснення долучилися відомі українські художники, скульптори, музиканти, співаки, драматичні актори, літератори. Мета дійства — “створення казкового світового древа сучасної української художньої цивілізації”, так її сформулював Влад Троїцький.

Ще одне дітище Троїцького — етно-хаос група “Даха-Браха”, музика якої поєднує різні етностилі й принципи класичного мінімалізму кінця XX ст. Наголос, звичайно, роблять на музичних надбаннях українського народу. “Даха-Браха” — досить успішний проект, який окрім того, що здобув популярність в Україні, активно гастролює за кордоном.

Читаючи це, можна й не повірити, що усі ці проекти — справа рук однієї людини, але театр гастролює (вистави вже було представлено на десяти міжнародних фестивалях), “Даха-Браха” записує третій альбом, нещодавно відбулася довгоочікувана прем’єра вистави “Едіп”.

Із нетерпінням очікуємо продовження та здійснення нових творчих планів головного режисера та продюсера “Даху” і його талановитого колективу.

Влад Троїцький

ХРИСТОС СЯ РОЖДАЄ, ВСЕ ЗЛО ВІДСТУПАЄ

Юлія КАРПАЧОВА,
м. Полтава

Театралізоване дійство “Різдвяна феєрія” відбулося 7 січня на Театральній площі в Полтаві. Уже четвертий рік поспіль організатори цього свята — народний депутат України, голова Полтавського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Микола Кульчинський та управління культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації запрошують колядницькі гурти з усіх куточків нашої області.

Які чудові пісні, колядки та щедрівки лунали зі сцени, прославляючи народження Спасителя! Півтора десятка колективів з різних куточків Полтавщини, не зважаючи на мороз, приїхали, щоб узяти участь у різдвяному дійстві.

Відкривав це чудове свято заслужений ансамбль пісні і танцю “Лтава” ім. Віталія Міщенка. Вертеп показав колядницький гурт “Пласт” Національної скаутської організації України. Тут були і князь Володимир, і гетьмани Богдан Хмельницький та Іван Мазепа, і чорт, і цар Ірод, і коза, яка не боїться холоду “навіть з відключеним газом”, янгол, який сповістив про зірку на небі, про народження Ісуса.

А як колядували дівчата із фольклорного колективу “Стрибожі внуці”! Люди не могли стояти осторонь, всі підспівували та пританцьовували.

Тож хочемо побажати всім учасникам та відвідувачам “Різдвяної феєрії” щастя, здоров’я, наснаги у роботі, веселих колядок та смачної медової куті, як співали вихованці творчого центру Наталії Май.

Христос народився!
Славимо Його!

«ПЕРЛИНА» ВИПРОМІНЮЄ РАДІСТЬ

Ювілейний концерт-звіт ансамблю народної хореографії “Перлина” виявився непересічною мистецькою подією в столиці.

Євген ГОЛИБАРД
Фото автора

Візитівкою цього колективу можна вважати Кубок “Краща фольклорна танцювальна група”, вручений солістам ансамблю на міжнародному фестивалі “Chicago Celebration 2007” (США).

Виступаючи на відкритті концерту, ректор МАУП Микола Головатий звернувся до присутніх зі словами щирої вдячності на ад-

ресу ювілярів: “Якби не було цих чудових хлопців і дівчат, не було б і нашої Академії”.

Доки у нас є такий ансамбль, доки є таке глибоке і дієве розуміння свого народного і природного, доки наша сутність так яскраво ілюструється народною хореографією, доти є Українська Нація.

Щиро дякую художньому керівникові “Перлини” Андрієві Науменку, який впродовж трьох років створив із аматорів — студентів, випускників, викладачів — колектив, що працює на професійному рівні”.

І справді, впродовж півтори години, з короткими репрізными паузами на перевдягання виконавців, колектив так “розкрутив” залу запальними танцями, що овації майже не вщухали.

Жанрове і стильове розмаїття репертуару цього непересічного колективу може задовольнити найвибагливіші смаки глядачів.

Педагоги-хореографи Ірина Крикун і Катерина Вулицька, крім постановки власних танцювальних розробок, таких як танець-наслідування птахів “Голубка”, цікавих за сюжетом хореографічних картинок “Ляльки” і “Тірольське залицяння”, унікального спортивного танцю зі скакалками продемонстрували у чудовому виконанні жіночої групи ансамблю ліричний танець “Плескач” у постановці Павла Вірського, танцювальну композицію “Горлиця”, що викликала схвальні вигукі “браво”.

Зрештою, “біс!” і “браво!” було чути того вечора майже після кожного танцювального

Фрагмент концерту

номера. Публіка схвально оцінила величний “Полонез” і грайливу “Мазурку” у виконанні новачків ансамблю, які перед тим виконали танок, що так і називається: “Танець новачків”.

Серед багатой сценічної палітри українських танців окремими екзотичними вкрапленнями виконано темпераментний “Циганський”, сповнений яскравого гумору “Єврейський”, стильний американський “Кантрі”.

В усіх сценічних рішеннях проглядався художній смак і розуміння національного характеру, чому значною мірою сприяла робота костюмера Оксани Науменко.

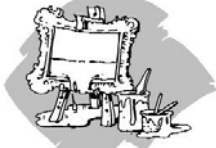
Апофеозом концерту була хореографічно різноманітна, тривала й емоційно багата танцювальна композиція “Український голак”, блискуче виконана повним складом ансамблю.

Безперечно, у цього колективу є світле майбутнє. Бо саме на таке майбутнє вже сьогодні ці люди самовіддано працюють і дають приклад того, як слід творчо використовувати час життя, робити його радісним і яким нині відповідати на виклики кризи.

Назва ансамблю зобов’язує, і колектив її цілком виправдовує.

Солістка ансамблю “Перлина” Вікторія Левчук

ВСЕСВІТ МИСТЕЦТВА

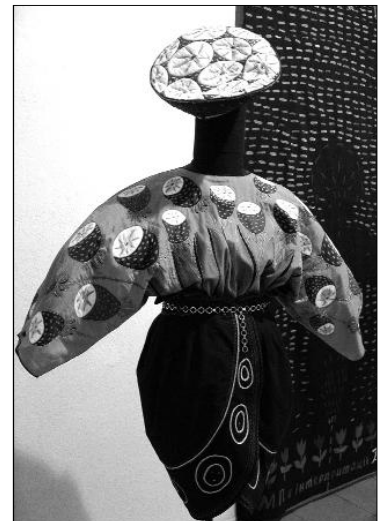
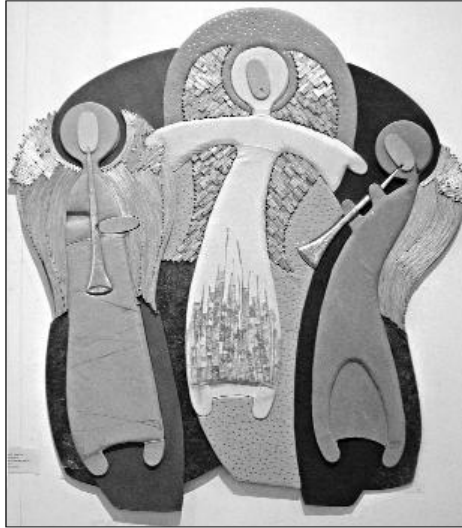
гобеленів, від писанки до шкряноної палітурки, від традиції до абстракції.

Не обійшлося, звичайно, і без робіт самої Марії Примаченко. Сполглядаючи її твори, дивиєшся невгамовно-бурхливій уяві та чуттю композиції, дотепному гумору, що вихлюпнувся на малюнку “Три діди водку пили”.

Різдвяна тема представлена не менш яскраво. Солом’яна, дерев’яна, скляна, металева, глиняна, мармурова, паперова. Усе це — про скульптуру. Клаптикові, керамічні, вишивані, живописні, ткані (гобелени), емальовані панно. “Христос родився”, ангели співають, колядники колядують, люди радіють, день з нічю зустрічається.

Різноманітні герої, розмаїтість техніки та жанрів — усе це єднається у гармонійному всесвіті — Мистецтві.

Виставка працюватиме до 19 січня.

Ксенія ГЛАДИШЕВА
Фото автора

Зима — пора, багата на свята й різноманітні виставки, особливо різдвяні. “Всеукраїнська різдвяна виставка”, що відкрилася у Будинку художника, вже стала традиційною. Цього року вона присвячена 100-річчю з дня народження Марії Примаченко.

В експозиції багато робіт за мотивами творчості майстрині та присвятами їй. Творам притаманні різні стилі й техніка виконання. Тут ми можемо побачити все: від розписів керамічних тарелей і скульптур (М. Білик, скульптура — присвята Марії Примаченко) до одягу (Г. Забашта, блуза за твором Марії Примаченко “Маки”) та скла (О. Звір, скульптура “Щось”), від живопису до вишивки та

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

22 січня, у четвер, о 17-й годині у Великій студії концертно-студійного комплексу Національної радіокомпанії України (Будинок звукозапису, станція метро “Кловська”, вулиця Леоніда Первомайського, 5-а,) у рамках прямиофірної передачі “Радіо “Культура” представляє” відбудеться творча зустріч з українським письменником, лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка, засновником та головним редактором журналу “Кур’єр Кривбасу” Григорієм Гусейновим.

До участі у вечорі запрошено відомих письменників. Взаємини літературних поколінь, естетичний антагонізм їхніх творчих платформ — ось теми, які стануть основою дискусій.

У програмі радіодійства заплановано виступ лауреата премії “Глодоський скарб”, кобзаря та художнього керівника гурту “Хореа козацька” Тараса Компаніченка.

Ведучий — лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, письменник Михайло Слабошпицький.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ мови
Святослав МІЗЕРНЮК
279-39-55

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Ніна ГНАТЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo-prosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301202
Наклад — 7000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.
на 6 місяців — 23,42 грн.

